

SZAKDOLGOZAT

NÉV: dr. Konkoly Rita

szak: Kynologus szakirányú továbbképzés

Képzési hely: Gödöllői Campus

2021. év



Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Gödöllői Campus
Kynologus szakmérnöki Szak

**A magyar terelő pásztorkutya fajtáink értékmegőrzési
lehetőségei a 2020-as években**

Belső konzulens: **Abayné Dr. Hamar Enikő**
egyetemi docens

Készítette: **dr. Konkoly Rita**
Neptun kód : ENS5L1

Intézet/Tanszék:
Állattenyésztéstudományok intézet
Állattenyésztéstechnológiai és
Állatjólléti tanszék

Képzési hely Gödöllői Campus
2021.év

TARTALOMJEGYZÉK

I. BEVEZETÉS, CÉLKITÚZÁS

II. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

III. IRODALMI ÁTTEKINTÉS

1. A három terelő pásztorkutyánkról

1.1 A fajták feltételezett kialakulása és modern alakítása

1.2 A puli

1.3 A mudi

1.4 A pumi

2. Gondolatok az értékmegőrzésről

2.1 A küllem mint funkció?

2.2 Tartsd ébren a géneket!

3. Terelni vagy nem terelni, ez itt a kérdés

4. Az út a tereléstől a kutyás sportokig

5. Az ideális kutyás sportok

5.1 Az agility

5.2 A dog dancing

5.3 A frisbee

5.4 A kutyás terepfutás (canicross)

5.5 Hard Dog Race (HDR)

5.6 Az engedelmesség (obedince)

IV. VIZSGÁLATI MÓDSZEREK

V. EREDMÉNYEK ÉS KIÉRTÉKELÉSÜK

1. Akár sportolhatok is a kutyámmal

1.1 “2 perces gazdis kérdőív” értékelése

1.2 “2 perces tenyésztői kérdőív” értékelése

2. Példával járj elől!

2.1 Esetismertetések

2.2 A social media mint az edukáció szórakoztató útja

2.3 Tudásfa

VI. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

VII. ÖSSZEFOGLALÁS

I. BEVEZETÉS, CÉLKITŰZÉS

Dolgozatomban az értékmegőrzés tekintetében olyan járható utat, utakat kívánok felkutatni és bemutatni, ahol az egyén, azaz a gazda és a tenyésztő a mindennapokat élve, együtt megélve, a kutyájával halad az értékmegőrzés útján. Alulról építkezve, azaz az egyén szintjén történik az értékmegőrzés.

Amit keresek, olyan megvalósítható út, mely a tenyésztő részéről magában foglalja a kölykökkel való szoros kapcsolattartást már a vemhesség alatt, a tudatos foglalkozást a világrajövetelt követően a gazdához való kerülésig, a gazdához kerülve a tenyésztő által elkezdett úton haladva pedig kibontja a gazda ezen fajták magasrendű intelligenciáját, ezzel teret adva a fajtában kódolt genetikai programok megőrzésének. Hisz az értékmegőrzés nem elsősorban a küllemben nyilvánul meg. Az értékmegőrzés akkor éri el célját, ha a környezet teljes átalakulása mellett az intelligenciát át tudjuk menteni az utókornak. Már nem legelésznek a rónán csordák, már alig látunk juhaikat terelő pásztort, a kutyáink bekerültek a városokba. Az okos pásztorkutyáink hobbi kutyává váltak. Ahogy a sportban mondják: Innen szép nyerni!

Körbe kívánom járni a három terelőkutyánk feltételezett kialakulását, a tenyésztési szempontokat az értékmegőrzés tekintetében, összeállítottam a social media adta korlátlan lehetőségek felhasználási módjait, összegeztem a terelés mint sport problematikáját, készítettem közvélemény kutatást gazdák és tenyésztők körében, számba vettem az elérhető sportlehetőségeket, mely jóval jelentősebbek az értékmegőrzés szempontjából mint az az első pillanatra tűnik és kirajzolódik egy olyan kép, mely feketén fehérén megmutatja : az értékmegőrzés nem feltétlenül központi irányítás során, hanem az egyén szintjén valósulhat meg. Ehhez az örömteli munkához az egyént, a gazdát, a tenyésztőt kell megnyerni és mögé felsorakoztatni azokat a szervezeteket (tenyésztő- és sportszervezetek), melyek segítik, biztatják és sikerélményt adva generálják a folyamatot, egyre több gazdának adva kedvet a tudatos kutyázáshoz. És hogy mi módon válik a gazda kulcsszereplővé? Ezekre adom meg a választ az esettanulmányokkal.

A téma korrekt kidolgozása érdekében egy kb. 600 főt felölelő közvélemény kutatást készítettem annak tekintetében, milyen mértékben tájékozottak a gazdák a kutyával való tudatos együttműködési lehetőségek terén ill. a tenyésztők mekkora hangsúlyt fektetnek

ennek kommunikálására. A vizsgálat eredménye maximálisan megerősített abban, hogy dolgozatommal előbbre tudom vinni a magyar teretőfajtáink értékmegőrzését. Munkám során összeállítottam egy olyan, a social media lehetőségeit alkalmazó módot, mely anyagi befektetések nélkül, az egyén szintjéről építkezve, a saját példát megmutatva teremti meg a kívánt értékmegőrzést. Ennek tekintetében törekedtem a populárisabb megfogalmazásra.

II. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

A téma specialitásából adódva csekély a forrásanyag, hisz a dolgozatom egy hangos gondolkodás, mely a sok évtizednyi tanulásomnak, az etológiában való kalandozásaimnak, a folyamatos továbbképzéseken hallott anyagoknak, tenyésztőkkel, gazdákkal, a küllembírókkal való beszélgetéseknek, a számos magyarfajtás rendezvényen való részvételemnek a lenyomata, melyet reményeim szerint a tenyésztők, a gazdák és tenyésztőszervezetek hasznosnak és megvalósíthatónak találnak.

Elsősorban Csányi Vilmos munkáira valamint az ELTE Etológia Tanszékének kutatásaira támaszkodtam. Ezek könyvek formájában ill. az internetes megosztó portálokon elérhetőek. Évtizedek óta követve az etológia tudományának fejlődését alakult ki a kutyákhoz való tudatos viszonyom. Itt kívánom megemlíteni dr. Simó Gergely csodálatos szemléletét és munkásságát a kutyák nevelésének, képzésének a terén, Etológia mindenkinek c. jegyzete szintén az interneten elérhető.

Meghatározóak voltak a különböző terelő - és pásztorkutyás események, ahol előadások formájában ill. a bírókkal, tenyésztőkkel, tulajdonosokkal, versenyzőkkel folytatott eszmecserék során tapasztalati tényekhez, információkhoz lehet, lehetett jutni. Elsősorban a Duna-Tisza Magyar Pásztorkutyás Hagyományőrző és Sportegyesület rendezvényeit emelném ki.

Továbbá Márton Attila szervezésében 2016-ban útjára indított Magyar Kutyás Akadémia szabadegyetem jellegű képzései pótolhatlanok voltak a tudásanyagom bővítése terén ill. az utóbbi időben (2021) online előadások formájában zajló Kutyabajok webinárium előadásai hiánypótlóak, melyek szintén Márton Attila tevékenységének köszönhetőek.

Nem utolsó sorban a SZIE/MATE Kynologus szakmérnöki képzésén is számos hasznos tudáshoz és tapasztalathoz jutottam elsősorban a szemléletem alakulása tekintetében.

III. IRODALMI ÁTTEKINTÉS

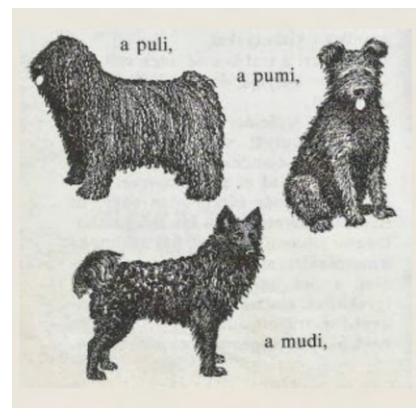
1. A HÁROM TERELŐ PÁSZTORKUTYÁNKRÓL

A kilenc magyar kutyafajtánk talán legnépszerűbb képviselői a mudi, a puli és pumi. Közismert briliáns mentális képességük, mindent magával ragadó szeretetük és szolgálatkészségük az egyetlen gazdi iránt. Ahhoz, hogy be tudjam mutatni ezen nemzeti kincseink megőrzéséhez miért elengedhetetlen a kutyás sportok átfogó népszerűsítése, be kell mutatnom a három küllemben és jellemében is különböző fajtát: a magyar terelő pásztorkutyáinkat.

Érzékeltetni kívánom azt a szelekciós nyomást is, mely nélkül nem alakulhattak volna ki a magasrendű képességeik, hiszen a terelő pásztor kutyáknak több fajtáját ismerjük világszerte (ausztrál kelpie, horvát juhászkutya, border collie, belga juhász, skót juhász) azonban ezek a maximálisan embercentrikus, kiemelkedően intelligens kutyák mégis mások - magyar emberek, magyar hagyományok, magyar gondolkodásmód alakította őket: magyar ember magyar kutyái. Egy nyelven beszélünk.

1.1. A fajták kialakulása és alakítása

Mindhárom terelőkutyánk kialakulására jellemző az a tudatos, célirányos, keménykezű szelekciós út, melynek köszönhetjük kimagasló szellemi képességüket és egészségüket. A pásztorok nem tiszta vérben tenyésztették terelő kutyáikat, így a küllem helyett a funkcióra helyezték a hangsúlyt és a funkció alakította a küllemet, A terelő pásztorkutyáinknak napi szinten dolgozniuk kellett, hisz ezért tartották őket a legelőkön, tanyavilágban, a falvakban. A kutyák vigyázták, terelték az állatállományt - munkájuktól függött a családok megélhetése. Fizikailag vagy idegileg gyenge példányt nem tartott, nem etetett a gazda - bizony a silány egyedek, ill. amelyek megsértették a jószágot, a fán végezték. A lehetőségét sem hagyták meg a szaporodásuknak. Ugyanakkor egy kiváló képességű terelőkutya ára akár a pásztor egy éves bérét is megüthette, nem ritkán egy tehén volt az ára.



1. kép. A három terelő pásztorkutyánk
forrás : magyarpasztorkutya.weebly.hu
2021.09.22.11.23 h

Majd az 1900-as évek elején bekövetkezett gazdasági változások következménye képpen megváltozott a mezőgazdaság szerkezete, ekkor már megmutatkozott a tanyavilág és falvak hanyatlásának intő jelei, a munkaerő városokba áramlása, nagyívű iparosítás. Ezek a folyamatok megpecsételni látszottak terelő és juhász kutyáink szomorú sorsát. Kutyáink, magyar fajta terelőkutyáink azonban többször menekültek meg a feledés homályából.

Az első mentőövet dr. Raitsits Emil az Állatorvosi Főiskola tanára és kollégái dobták fajtáinknak, akik munkásságukkal a kipusztulástól mentették meg azokat. 1924-ben a MEOE-től különválva Raitsits megalapította a Magyar Kutyafajták Törzskönyvét (MRT), amelynek első elnöke volt. Működése során több kiállítást és szemlét is rendeztek a szervezet égisze alatt, melynek eredményeképpen a puli és pumi fajta markáns különválasztása megtörténhetett. Dr. Raitsits egyetemi munkája mellett az Állatkert állatorvosaként is dolgozott, ahol az akkori igazgatóval, dr. Lendl Adolffal együttműködve a magyar kutyafajták legszebb egyedeit gyűjtötték össze, tenyésztették és mutatták be a hazai és külföldi látogatóknak. Ezzel párhuzamosan Fényes Dezső a mudi fajta kialakítását alapozta meg és 1936-ban megrendezett szemlén bemutatta az általa tenyésztett mudi egyedeket, ezzel a kultúrtenyésztés szempontjából különvált a három terelő pásztorkutyánk: a puli, a pumi és a mudi.

A II. világháború alatt és után ismét megpecsételődni látszott a három terelőkutyánk sorsa: azokat az egyedeket, melyek a háborút túlvészelték, elpusztította a visszavonuló orosz hadsereg: a tanyák kifosztását a kutyák kilövésével kezdték.

Majd a harmadik csapást a mezőgazdaság TSZ-esítésével, a mezőgazdaság teljes szerkezetátalakításával, a tanyavilág felszámolásával mérték kutyáinkra is, így egyre kevesebb élettér, munkalehetőség jutott a dolgos, okos terelőkutyáinknak: nincs tanyavilág, nincs állatállomány, nincs gazdálkodás, nincs feladat.

Azonban az 1950-es évek legvégén ill. az 1960-as évek elején lelkiismeretes és a terelő pásztorkutyáink pótolhatatlan értékeit felismerő szakemberek és lelkes tenyésztők ismét megadták az esélyt a túlélésre-mindhárom fajtánk ismét megmenekült az utókor számára-elkezdődött a fajták tudatos kultúrtenyésztése a meghatározott standardoknak megfelelően elsősor B törzskönyves egyedekkel. (http 01.)

Magyar kutyafajtáinkat 2013-ban hungarikummá nyilvánították. (1.sz. melléklet)

1.2. A puli

A három terelő pásztor kutyánk közül a puli bizonyíthatóan a legősibb. A legkorábbi történelmi dokumentumok a bagdadi múzeumban őrzött hatezer éves fehér alabástrom szobrocska és égetett agyagtáblákon talált feljegyzések, melyek nagy jelentőségűek, mivel Schedel Andor és az angol Thompson ásatásai és nyelvészeti kutatásai során a pulira utaló nyomokat is felfedeztek. Sumer nyelven a puli "támadva terelőt" jelent, melyet dr. Pálfalvy Sándor és dr. Thardy Frigyes bizonyított. A Hammurabi Kódex (ie. 1500) adatai is utalnak puli jellegű kutyára.

Herman Ottó szerint: "A puli a legnevezetesebb terelő pásztoreb, nyilván a magyarok közép-ázsiai őskutyája, faj szerint megvan ma is Tibetben, Lhassában, honnan az angolok utolsó sikeres benyomulásuk után elhozták. Erről az öreg pásztorok hite az, hogy már az ősök hozták magukkal.". Amerre a magyarok a népvándorlás idején haladtak, megtalálhatók a pulihoz hasonló fajták. A Herman Ottó által is említett tibeti terrier (mely nem terrier) és Lhasa apso minden bizonnyal a puli rokonai, melyeket tibeti kolostorokban tenyésztettek.

Az írásos dokumentumok alapján Európában a terelőkutyák céltudatos tenyésztésére a XVII. században tértek át és kerültek a terelő pásztorkutyák a figyelem középpontjába: Heppe 1751-ben a következők szerint írja le elsőként a puli ősi formáját: "Erősen bodor és

nemezes szőrűek, színük általában hollófekete, vannak nagyobb és kisebb testűek. Közepes termetük tömzsi, tekintetük dacos."



2. kép Örökös Győztes Gazdag
Állatkert (Csibész)
Maugsch Gyula szobrászművész
alkotása 1931.
forrás: puli.hu/hu/fajtaleiras/tortenete
2021.09.25.23.09

Suk Dezső (1914) a magyar pásztor- és juhászekek ismerője a puliról így írt: "Ez a kis kutya zseni mint nyájőrző, egyszerűen mesével határos mint juhterelő, a szó szoros értelmében nélkülözhetetlen. Sok esetben emberrel egyáltalán nem pótolható. Tanulékonyabb, intelligensebb ebfajta a világon nincs még egy. Láttam pulit, amelyik juhász nélkül őrzött 400 darab birkát 25 hold gyepen, amely nem volt szélesebb 150 méternél, és körül volt véve vetésekkel. Ennek ellenére egy szál

gabonát a birka le nem haraphatott, pedig a puli egyedül őrizte. Erről a kutyáról el lehet mondani, hogy csak éppen beszélni nem tud. Érteni mindent! Nemcsak gazdája szavait, de intését, sőt szemeivel kifejezett akaratát is parancsnak veszi és feltétlen teljesíti."(http 02.)

1.3 A mudi

Az eredetét homály fedi, kialakulásának története az 1900 évekig találgatásokra épül. 1773-ból származik az első mudi jellegű kutya leírása (Buffon), majd Pethe Ferenc 1815-ben a Természet Históriájában, Méhely Lajos 1902-ben és Herman Ottó 1912-ben kiadott munkájában jelenik meg ismét a közepes méretű, felálló fülű, fényes szőrű, rendkívül okos hajtókutya.

A mudi kialakulása külleme alapján spicc jellegű kutyákhoz köthető. Feltételezések szerint a Németországból érkező, szerekert kísérő spiccek vettek részt a fajta kialakulásában, melyek hazai terelő pásztor kutyákkal keveredtek. Fényes Dezső balassagyarmati múzeumigazgató a néprajzi gyűjtőútjai során azonos időben az ország több részén, egymástól függetlenül megtalálta ill. leírta a hasonló küllemű kutyákat és meg is vásárolt mudi névvel illetett kutyákat, mely mint gyűjtőnév szerepelt abban az időben a köztudatban és nem fajtát jelölt, hanem funkciót: a terelni képes kutyát. A puli, mudi, pumi név tájegységenként különböző típusú hajtókutyát jelentett.



3. kép Mudik a Hortobágyon
forrás: magyarpasztorkutya.weebly.hu
2021.09.29.10.55

A fajta jelenlegi megjelenése és maga a jelenkori létezése Fényes Dezső odaadó munkájának eredménye. A megvásárolt hasonló küllemű terelő kutyákkal tenyésztésbe fogott és 1936-ban tenyészállatvásáron bemutatta a saját tenyésztésű mudi kutyáit és megszületett az első standard. (http 03.) Fényes Dezső munkájának szép történetét és a fajtához való vonzódását A hajtókutya c. írásában fogalmazta meg. (http.06)

1.4. A pumi

Feltételezhetőleg az 1600-1700-as években alakult ki a puli és a merinói juhokat kísérő terrierek kereszteződéséből. A pumi név először dr. Hankó Béla által 1795-ben szerepel írott formában. 1815-ben A természet Históriája című munkájában Pethe Ferenc említi a fajtát ill. az elnevezést. „... nagyságára olyanforma, mint egy köjők farkas; fülei fennállók, szőre valamennyire bolyhos, legalább nem sima, a' farka kerekedése pedig alólról, bojhos; színe gyakran barnás-fekete, de külömben számtalan, többnyire szennyes-színű...”



4. kép Cselőtepusztai Boglár
pumi tenyészsuka
forrás: kaffogo.hu 2021.09.14.13.23.

1920-as évekig a pulit és a pumit nem különböztették meg küllemben. Ebben az időszakban dr. Raitsits Emil munkásságának köszönhetően a szó szoros értelmében különválasztották az egyedeket küllemi hasonlóságuk alapján-balra a pulisabb, jobbra a pumisabb külleműek-és kezdetét vette a tudatos tenyésztés. 1923-ban Gödöllőn a Magyar Királyi Csendőrkutyatelepen rendezett bemutatón már pumi fajta kutyaként kerültek bemutatásra. Megtörtént a pumi és puli küllem szerinti meghatározás Raitsits pásztor kutyákról szóló könyvében is, majd 1924-ben már 134 egyedet rögzítenek a Raitsits által alapított Magyar Kutyafajták

Törzskönyvében (MKT). 1935-ben megalkotják az első standardot (Abonyi-Müller Angli), melyet az FCI befogad. (http. 05)

A második világháborúban a tenyészegyedek zöme elpusztult. Az 1950-s évek közepétől indult újra a tenyésztés, meglehetősen heterogén küllemű egyedekkel, melyek a puszták, a falvak, a tanyák egyedeiből kerültek ki. Az 1970-es években Ócsag Imre által irányított nemesítés sokat javított a fajta megjelenésén. Jelen kor pumijait a Sziki, a Mocskos és a Szépvízér Pusztai kennelek munkája határozza meg. (http. 01) (http.05)

2. GONDOLATOK AZ ÉRTÉKMEGŐRZÉSRŐL

Az terelő pásztorkutyáink értékének definiálása nélkül lehetetlen egy nyelvet beszélnünk. A pásztorember számára mi számított értéknek és napjainkban mit tartunk értéknek? Milyen szinten válhat szét a két szemlélet? Valójában szétválhat? Amennyiben szétválík, mi lehet a folyamat eredménye?

2.1 A küllem mint funkció?

Anno a fajták kialakulásának motorja a funkció volt. A gazdálkodó emberek nem küllemre, hanem képességre szelektáltak: hogyan dolgozik, mennyire önálló, milyen a problémamegoldó képessége, hogyan terel a kutya, hogyan működik együtt az emberrel, hogyan viselkedik a gazdaság állatállományával stb. A mérce a kutya belbecsében rejlett. Ezzel magyarázható az a jelenség is, miszerint tájegységenként nevezték hol pulinak, hol

puminak, hol mudinak a terelve dolgozó kutyát, a név nem a küllemet jelölte, hanem a funkciót, azaz a munka jellegét.

Eleink bölcsességéből tanulva nem lehet nem szem előtt tartani, hogy a pásztor által létrehozott kutyák kialakítása a funkciót szolgálta, a funkció alakította a kutya küllemét, méretét, anatómiáját, szőrminőségét, azaz a pásztor a természetre bízta a küllemet, neki a belbecs, azaz a munkaképesség volt az elsődleges szempont.

A jelenkori kutyás sportokban gyakorlatilag hasonló az elvárásunk a kutyával szemben mint anno a pásztoroknak: egészséges, jó idegrendszerű, terhelhető, szabálykövető, de mégis önállóan kiválóan dolgozni tudó kutyáink legyenek a funkciónak megfelelő



5. kép. Gyermek és mudi
forrás: magyarpasztorokutya.
weebly.hu
2021.10.11.12.03

mozgással és így ehhez illő anatómiával - azaz, milyen a kutya viselkedése, mozgása, mentális képessége. Mikor az un. kultúr-küllem-tenyésztés során centiméterekkel és szögmérővel ítélünk meg az egyedeket az éppen aktuális standardhoz idomulva, mellyel a belbecs nem mérhető, értékes egyedek maradnak ki a tenyésztésből, esnek a standard, a divat és bizonyos elképzelések ill. standard értelmezések áldozatává. Holott az egyed tenyészértékét addig nem ítéldhetjük meg, míg nem hozott világra utódokat és azok nem érték el a felnőttkort. Ennek ékes példája: 2021. októberében az addig zárt kuvasz törzskönyvet megnyitották, ismét lehetséges törzskönyv nélküli egyedek tenyészszemlélet követően tenyésztésbe kerülése.

Reálisan szemlélve a kutya képességbeli magasrendű funkciója megváltozott: funkció lett a méret, a szín, a faroktartás, a fül tűzése stb. Ezeket végiggondolva vajon azt az utat folytatjuk, azt építjük tovább amit megörököltünk a pásztorkultúrától vagy idealizálunk, homogenizálunk és olyan képességű kutyákat állítunk elő *mint* a puli, *mint* a mudi, *mint* a pumi, vagy *azt*?

Megítélésem szerint a jelenlegi formában folyó küllem tenyésztés a fajták zsákcúájává válhat, melynek szomorú bizonyítékai a teljesség igénye nélkül: számos rövidorrú fajtánál súlyos légzőszervi elváltozások, elismert munkakutyák váltak hattyúnyakú beteges fajtává, megjelentek allergiás fajták, szívbetegségekre hajlamos fajták stb. Tünetként talán első helyre kerülhetne: számos fajtánál kettévált a munkavonal és a küllemvonal a fenti szemlélet

miatt, a fajtákra jellemző genetikai háttérű betegségek markáns megjelenéséről nem is szólva. Nem lehet nem észrevenni a “nem jól mutat a ringben, de jól dolgozik”, ill. “nagyol jól mutat a ringben, de ne firtassuk, hogy dolgozik” jelenséget számos fajtánál.

Hova vezet a következő szemlélet? Amennyiben az egyed jelentéktelen küllemi és nem súlyos anatómiai eltérések miatt nem felel meg a standardnak ill. a kiállítási elvárásoknak - melyeket néhány ember alkotott meg a saját elképzelése szerint-, de fejben jó, akkor “majd jó lesz sportolásra”. Kérdezem: amennyiben az egyed “jó lett sportolásra”, mert fejben, mozgásban, együttműködésben, stb nagyon jól teljesít, de hadilábon áll a centivel vagy a szögmérővel (hangsúlyozom, nem súlyos anatómiai hibákra gondolok), a fajta értékmegőrzése szempontjából mi a valós érték?

Nagy veszteség érné a három fajtánkat, ha ez a nagyon nehezen visszafordítható folyamat -munka és kiállítási vonal szétválása- uralkodóvá válna a standard mentén idealizált küllem hajszolásának eredményeképpen. A társasági kutyákat leszámítva a küllem lehet cél a realitás határain belül, de nem lehet funkció. A funkció szüli a küllemet.

2.2 Tartsd ébren a géneket!

A SZIE, jelenlegi MATE égisze alatt zajló genetika témájú előadáson a diszplázia genetikai háttérével kapcsolatban Zöldág professzor úr kihangsúlyozta: a kulcs az epigenetika, abba az irányba induljon a kereső, kutató! El is indultam az akkor számomra már nem ismeretlen úton és haladtam tovább, míg nem eljutottam a hullámgenetikáig. Számlatan előadást néztem és hallgattam meg a videomegosztokon, amíg a feltételezésem és a kölykök nevelésével kapcsolatos munkamódszerem helyénvalónak kezdett mutatkozni a következőkben: a genetikai mechanizmusokhoz szervesen kapcsolódnak az idegrendszerre való hatásunk. A következőről van szó.

Az emberi magzat hallja a hangokat, átveszi az anyja érzéseit, születése után ismerősek számára az illatok, hangok stb. Ezt nem csupán feltételezzük, hanem tudjuk, számos kísérlettel számtalanszor bizonyították. Az ELTE Etológia Tanszékének munkatársai világszínvonalú, pótolhatatlan munkát végeznek többek között a kutya központi idegrendszerének CT vizsgálataival valamint az



6.kép Genetika
forrás: facebook.com
2021.09.29.12.00

ember gyermek és a kutya mentális és lelki folyamatainak hasonlósága feltárása terén. Mindezek az eredmények megtalálhatóak az ELTE Családi kutyaprogram c. online felületein. És hol kapcsolódik a két terület? Például ott és akkor, mikor bizonyosságot nyer, a kiskutya életének az első 21 hetében illetve azelőtt, azaz amit a kölyök 21 hetes koráig tapasztal, arra építi fel az egész életét. Tudjuk, amit az anya (szuka) átél a vemhesség alatt, annak hozadéka a kölyköknél manifesztálódik. Ezért meghatározó, hogy és hogyan zajlik a vemhesség, a világrajövetel és a következő 5 hónap.

És itt kerül szóba a tenyésztő mérhetetlen felelőssége, azaz milyen eszköztárral rendelkezik a gazdihoz kerülő apróság ill. feladata kiválasztani a megfelelő gazdit, aki folytatja a tenyésztő által elkezdett munkát. Mert ez bizony munka, 24 órás szolgálat az alom mellett. A ház hátsó udvarán, a tyúkólban, a kazánházban kutyákat, almot fizikailag lehet tartani, de tudatosan nevelni, felépíteni, ingergazdag környezetet biztosítani részükre nem lehet!

A magyar terelő fajtáink kiemelkedően emberközpontúak - szívják magukba az embert. A jelszavuk: együtt az emberrel! Ez genetikailag kódolt, az idegrendszerük is erre van programozva. A program futtatásához, azaz a gének ébrentartásához pedig inger kell! Környezeti inger. Az emberrel együtt töltött minőségi idő mint inger. Ez pedig csak úgy biztosítható, ha a kölykök az emberek között nőnek fel, napi kapcsolatban vannak a tenyésztővel, a tenyésztő sokat veszi a kezébe, szeretgeti, játszik vele, tanítgatja. Ez a külső szemlélő számára babázásnak látszó folyamat valójában tudatos munka: ezek azok az ingerek, melyek kinyitják a pumiságot, a puliságot, a mudiságot, melyek nem engedik alvó állapotba a géneket, mely ingerek egyre szerteágazóbb kapcsolatrendszert építenek ki a központi idegrendszer sejtjei között, mely visszahatva a genetikai állományra biztosítja annak manifesztációját, aktív állapotba kerülését. És ebbe a folyamatba kell a tenyésztőnek beleilleszti a gazdát! A gazdát, aki tudatosan választja ezeket a fajtákat, aki ismeri az előnyeit és a hátrányait, aki tudja, ismeri és szereti, hogy “emberes” kutyák, és aki érti és folytatja a tenyésztő munkáját, aki a kutya “felépítésében” tovább halad az úton. Ez is alátámasztja a meglátásomat, hogy az értékmegőrzésnek elsősorban az egyén szintjén kell folynia, amit mitegy kiszolgálnak a szervezetek (fajtagondozó egyesületi-és sportrendezvények stb).

Amint egymásra talál kölyök és gazda, indul a közös munka remélhetőleg hármásban: gazda, kutya és tenyésztő. A tenyésztő ismeri a kölyök viselkedését, szokásait, problémamegoldó képességéről is van tapasztalata. Addig a határig míg a gazda elfogadja, kötelessége segíteni a gazdát a kicsi nevelésében, hisz a fajtáról is mélyebb ismereteinek

kell lenni-e mint a gazdának. A cél pedig, minden gazdát, aki fogékony rá, segíteni abban, hogy megtalálja a számukra (kutya és ember) legszórakoztatóbb, legkreatívabb, legingergazdagabb tevékenységet. Kézenfekvően a kutyás sportokat. Igen, ez a cél: játszva fejleszteni a kutyát, ezzel kibontva és megőrizve magasrendű intelligenciáját. Természetesen nem várható el minden gazdától, hogy edzésekre járjon és természetesen nem versenyszintű sportról beszélek. Az edzések során elsajátított gyakorlatok egy része otthoni körülmények között is végezhető, valamint a labdázásnak, a kirándulásoknak is kell szerepelnie a közös programok között!

Ennyire egyszerű lehet az értékmegőrzés útja? Ha lecsupaszítom, akkor igen: megfelelő kutya + megfelelő gazda+ megfelelő tevékenység, mely folyamatot a tenyésztő indítja útjára = értékmegőrzés.

3. TERELNI VAGY NEM TERELNI, EZ ITT A KÉRDÉS

Az első pillantásra kézenfekvő a megoldás: a terelés mint sport maximálisan megfelel az imént vázolt elképzeléseknek. De nézzünk a dolgok mögé!



7. kép Tari József (Rasztari kennel)
forrás : magyarpasztorkutya.
weebly.hu
2021.09.30.19.56

Napjainkban hazánkban a sportszerű terelés alappillére a 2001-ben megalakult Duna-Tisza Magyar Pásztorkutyás Hagyományőrző és Sport Egyesületet.

A következőképpen határozzák meg két évtizede sikeres tevékenységüket, melyben visszaköszön elgondolásom az értékmegőrzésről, ezért ismertetni kívánom:

“Megalakulásunk célja nemzeti kincseink, a magyar pásztorkutyafajták védelme, eredeti alkalmazási módjának felelevenítése, a kíváncsú tulajdonságok erősítése génmegőrzés céljából.

Öt őshonos magyar pásztorkutyafajtánk van. A komondor és a kuvasz terület- és személyvédő fajta, a

puli, pumi, mudi terelőkutya.

Célunk a felsorolt fajták népszerűsítése, sokoldalú felhasználhatóságának bemutatása.

Ezzel kapcsolatban hagyományőrző tevékenységet folytatunk a magyar nép állatokkal, elsősorban kutyákkal kapcsolatos tevékenységeinek felelevenítése és széleskörű megismertetése céljából.

Céljainkból adódó feladataink: pásztorkutyás terelőversenyek és egyéb kutyás sportrendezvények szervezése, a magyar pásztorkutyások között a sport iránt érdeklődők összefogása és segítése, a fiatalság számára fejlődésüket elősegítő, a magyar néphagyományokban gyökerező egészséges szabadidő eltöltés lehetőségének biztosítása, versenyszellemük formálása.

Versenyeinken, rendezvényeinken a pásztorkutyák eredeti értelmi és fizikai képességeit szeretnénk megőrizni, erősíteni.

Képzéseinken a kultúrált,- emberek és állatok részére egyaránt -kellemes kutyatartás módját ismertetjük.

Magyar néphagyományőrző kutyás bemutatókat, oktatási intézményekben a tárgyköréről szóló előadásokat, bemutatókat tartunk.

Nemzeti kincseinket ismertető, népszerűsítő és tájékoztató kiadványokat adunk ki.

Egyesületünk közhasznú szervezet, melyet a Fővárosi bíróság 9538 sorszám alatt jegyzett be a társadalmi szervezetek nyilvántartásába 2001.07. 19-én.” (http.06)

Az egyesület, mint honlapjukon a fotók is prezentálják (<http://magyarpasztorkutya.weebly.com/>), valóban élményszámba menő rendezvényeket hívnak életre. Emelett a rendezvényeken rendszeresen lehetőség nyílik az ún. ösztönpróbára, mely két részből áll. Az első körben a kutya engedelmességét vizsgálják, a bíró ezen vizsgálat során győződik meg arról, hogy milyen a kutya gazda vagy felvezető kapcsolata ill. behívható-e az eb. A második része a vizsgának a terelőmunka, ahol a bíró azt vizsgálja, a külső ingerek hatására felébred-e a kutyában az ősi ösztön, mely során felméri, hogy a megfelelő kort elért kutyában reflexszerűen életre kellnek-e a terelés tudományához szükséges képességek. A megfelelő kor sarkalatos kritérium, ugyanis ha a kutya nem tudja lefutni a birkát, nem gyorsabb az állatnál, akkor a vadászösztön kapcsolhat be és kergetni fogja a juhok. A terelőösztön éppen arra épül, hogy a kutya bár megindul az állat után, azonban ez az öröklött viselkedés nem fordul át vadászatba, megakad egy ponton. Erre



8.kép Hortobágy, terelőverseny és ösztönpróba 2015.

forrás : magyarpasztorkutya.weebly.hu
2021.09.18.21.45

lehet építeni a terelő kutya munkáját. A vizsga eredménye, “megfelelt vagy nem felelt meg”. A “nem felelt meg” minősítésnél lehetőség van később próbálkozni újabb vizsgával.

A terelőőszton az alapja a terelőkutyáink munkára forgásának és éppen ezt a képességet lehet kihasználni a számukra megfelelő kutyás sportok terén. A tenyésztés során vitákra adhat okot az őszton szem előtt tartása ill. az őszton működésére irányuló szelekció. A fajtamegtartás szempontjából is elengedhetetlennek tartom a figyelem sporttevékenységre való irányítását. A tárgyalt kutyáink (mudi, puli, pumi) legnagyobb része családoknál él, családban él, zömük városban. Jelentősen megnehezíti az együttélést, mikor a kutya-ősztone felébredése okán- fejvesztve rohan a kerékpáros után, a futó, kocogó embert kívánja terelni határozott csipkedésekkel, ill. ugyanezt gyakorolja a családtagokon sétáltatás, kirándulás alkalmával, csipkedi a családot stb. A legnehezebb ezekben a szituációkban, hogy nem érti, ezért miért nem dicséret jár neki, hisz ez a jelenség, az ő része, az ő lénye, az ő lényege.

A terelőkutyáink életmódjának megváltozása maga után vonja, hogy ez a képessége nem kívánt viselkedéssé válhat akkor, ha nem ismerjük fel az ebben rejlő hatalmas lehetőségeket. Ez nem jelenti azt, hogy a kutyánknak engedjük a fenti, bizonyos helyzetekben nem kívánatos viselkedést, hisz ezekről tudatos és szívós munkával “leszoktathatóak”, pontosabban fogalmazva uralhatóvá formálható a viselkedésük. Gondoljunk bele, a pásztorral való közös munkájuk során is az emberrel együttműködve dolgozott, ill. napjainkban is együtt dolgozik a terelőkutya, követnie KELL az ember utasításait! (A mudikról anekdoták szólnak, mikor az ember utasításait felülírva, jobb megoldást talál a feladat teljesítésére.)

Összességében: a terelőőszton megőrzése érdekében, mely szerves része terelőkutyáink minőségének, valamint a fajtával való gördülékenyebb együttélés megteremtéséhez kézenfekvő eszköz a kutyás sport.

A sportok népszerűsítésével jelentősen csökkenthetnénk azt a sztereotípiát, hogy a puli, a pumi és a mudi a kertbe való falusi kutya. Ebbe a sanyarú szerepbe kényszerítve hamarosan felássza a kertet, kivégzi a baromfiállományt és csaholásával zavarja a szomszédokat. Mindezt azért, mert a kutya “fejben nincs a helyén”.

Ha a terelés mint sport ilyen mértékben előremutató a fajtáink értékmegőrzésének szempontjából, akkor miért nem aknázzák ki a gazdák, a tenyésztők ezt a lehetőséget?

A következő nehézségek miatt nehezen megvalósítható:

- a terelősport kiemelkedően ember, terelhető állat, azaz felettébb idő és pénzigényes.

- Mindenek előtt szükség van megfelelő szakemberre, aki a terelés folyamatát tanítja mind a gazdinak mind a kutyának,
- szükség van birkákra, akik nem a már megszokott rutinnal viselkednek a kutyával, azaz nem “betanult” állatok,
- ezen birkák fenntartására, ellátására stb,
- valamint szükség van megfelelő területre.

Jelen pillanatban ez a költséges és sokrétű sport nagyon nehezen elérhető és nehéz megtalálni azt a szakembert, aki valóban ért ahhoz, amit csinál. Azt feltétlenül figyelembe kell venni, hogy az oly népszerű border colli és a magyar fajták terelési stílusa és módszerei távol állnak egymástól. Izig vérig magyar fajtás oktatót kell fellelni!

Amennyiben sikerült szakembert találni és a kutyánkban él a terelőösztön, a gazdin a sor. El kell sajátítani a terelés azon alapvető lépéseit, aminek segítségével kommunikálni tud a kutyával és a kutyát meg kell tanítani erre a jelrendszerre! A terelőmunka a kutya ösztöneire épül. Egyéb sportokkal szemben ez a veleszületett tudás nem tanítható. A kutya vagy rendelkezik terelőösztönnel és tud dolgozni az emberrel, vagy nem rendelkezik terelőösztönnel és soha nem fog terelni. (A szárny nélküli madár nem tud repülni.)



9. kép Terelőverseny
forrás : magyarpasztorkutya.weebly.hu
2021.09.29.23.09.

Ha a fenti lehetőségek együtt állnak , gazdi és kutya megfelelően dolgozik együtt, akkor a megmérettetésre is lehetőség adódik: képességvizsga és terelőverseny formájában.

A terelés tudományából a gazda és kutyája képességvizsgát tehet. A különböző versenyek szabályai ill. a képességvizsga módja az egyesület honlapján tanulmányozható részletesen. A terelőrendezvények rendjét a kutyás szervezetek nemzeti (MEOESZ) és nemzetközi (FCI)

szabályzatok formájában rögzítik, melyeket magyar nyelven az alábbi linken elérhető :
([http.07](http://07)) A nemzetközi terelőversenyeken való részvétel feltétele a munkavizsga. “Az

FCI Hagyományos Stílusú Terelési Munkavizsga (HWT TS) egy olyan nemzetközi vizsga, melyet a juhok melletti használhatóságra való tulajdonságok megőrzése érdekében dolgoztak ki. Így biztosítva, hogy ezen ösztönök még sok egymást követő, nyáj mellett dolgozó terelőkutya generációkban örökítésre kerüljenek. A HWT TS szabályokat e cél érdekében dolgozták ki.” Számos megfigyelésre támaszkodva tudjuk, az az ösztön szintű képesség, amit a kutyák 6-7 generáción keresztül nem használ, eltűnik, kikopik. Mivel nem

tudjuk magát az ösztönt, a viselkedési sort meghatározott génekhez kötni, azt sem állapíthatjuk meg, hogy a génkombinációk alvó állapotba kerülnek, melyek ismét munkába állíthatóak-e? Valószínűnek tartom, hogy igen. Mindenesetre azért, mert egy géncsoport hatása nem manifesztálódik, nem jelenti azt, hogy a gének, vagy génkombinációk, vagy gének felett álló mintázat szublimálódik. Az epigenetika eredményeit követve elképzelhető, ilyesfajta mechanizmusról lehet szó, azaz alvó állapotba kerülnek az információk.

Ezt elkerülendő és nem mellesleg az aktív gazdik és kutyáik legnagyobb örömére, azok az ösztön elemek és gondolkodásmód, mely terelő kutyáinkat jellemzi és kiemelkedő értéket képvisel, játékosan ébren tarthatóak a kutyás sportok üzésével.

4. ÚT A TERELÉSTŐL A KUTYÁS SPORTOKIG

A kutyás sportoknak az általam tárgyalt három magyar terelőkutyafajta értékeinek megőrzésében vitathatatlanul kiemelkedő szerepe van. Mindhárom terelőkutyánk- a puli, a pumi és a mudi- mind mentális képességeit, mind az emberrel való együttműködési szándékát, mind kitűnő anatómiai adottságait tekintetbe véve a kutyás sportok világában



10. kép Bacsa Nóra és Titoktudó Durák
a vándorkolomppal
forrás: facebook, Bacsa Nóra
2021.10.02.13.47

világkarriert írhatnak. Erre kitűnő példa a pumi, melynek számos egyede azért /is/ került Skandináv országokba, mert komoly kultúrával rendelkeznek a kutyás sportok terén, tudatosan választják a gazdák a sporttevékenység társaként a pumit, mudit.

A fajták kiemelkedő tulajdonságainak megőrzése érdekében elengedhetetlen ill. elengedhetetlen lenne a kutyás sportok szervezett, tudatos népszerűsítése. Egyik fajta sem alkalmas arra, hogy családi ház kertjében, mint “házőrző”

funkcionáljanak. A képességük adott az idegen, a nem megszokott események, zajok jelzésére, azonban a magasrendű emberhez való kötődésük révén az előbbi jelző tulajdonságuk eltörpül amellet a csodálatos együtt gondolkodó, együtt tevékenykedő, együtt létező jelenlétük mellett, ami ezen fajták semmihez nem fogható csodáit adják. Ennek oka pedig egyszerű és kézenfekvő: a pásztorral való közös munka eredménye szülte

ezt a képességüket. Elvárás volt és szelekciós szempont mind az együttműködés, mind az idegenekkel való távolságtartás. Szégyent hozott az a kutya a pásztor fejére, mely idegenekkel kokettált. Az értékükről pedig írásos dokumentumok alapján tudjuk, egy kimagasló képességű pumiért a pásztor egy éves bérét is hajlandó volt megfizetni. Ezek a kutyák sem nem házőrzők, sem nem kerti díszek, együtt létezni az emberrel- ez a lételemük.

Pásztorok nem vagyunk, juhaink nincsenek, azonban lehetőségünk, hogy a kutyáink képességét alkalmazzuk és ezáltal genetikailag is tovább éljen a tudásuk, lehetőségünk van. Jelentősen több mint azt a gazdák gondolják, mely a közvéleménykutatásomból nyilvánvalóvá vált (7.1 fejezet) Ezek a mindenki számára elérhető lehetőségek pedig a kutyás sportok, amikor is a kutya párja, társa, az ember, az ember sporttársa pedig a kutyája. Egy megvalósuló “mindenki nyer” helyzet.

Azaz:

- hasznos és szórakoztató időtöltés, kikapcsolódás gazdának és kutyájának
- rendszeres cél, azaz motiváció és testmozgás mindkettőjüknek
- sikerélmény szintén gazdának és kutyájának
- lelki egészség gondozása is hozadéka a közös sportnak
- és nem utolsósorban agytorna gazdának és kutyának
- az emberi lélek fejlődési lehetősége olyan megtapasztalások által, amik az élet más területén nem vagy nehezen elképzelhetők.

Ezek ékes bizonyítékai a 8.1 fejezet esetismertetése.

A kutyás sportok tanulása, tanítása alkalmával IS, ahogy a kutyanevelés minden területén így kellene történnie, a kutyákat a pozitív megerősítés módszerével tanítjuk. Feltétlenül szeretném felhívni a figyelmet Simó Gergely: Etológia mindenkinek c. 2011. jegyzetére mely az interneten pdf dokumentum formájában megtalálható. (függelék 04.)

Csak akkor lesz sikeres, akkor lesz örömteli a közös munka, ha a gazda képes erre a módszerre, ha személyiségéből fakadóan érzéke van ehhez a módszerhez. Ehhez önismeret és önkritika szükséges az ember, a gazda, a sportoló részéről. A gazdának mély ismeretekkel kell rendelkeznie a kutyájáról, nyíltan és rugalmasan kell a sporttársa felé fordulnia. Amennyiben a kutya, bár a tanulást élvezi, de maga a gazda által választott sporttevékenységet a kutya nem játékként, hanem a gazda kedvében járva kötelező feladatként oldja meg, nem szabad erőltetni! Tovább kell keresni egy olyan sportágat, amiben mindeketten valóban *játszva* jól érzik magukat!

A három terelőkutya fajtánk képességeinek megőrzésében elengedhetetlen, hogy a kutyás sportok sokkal nagy figyelmet, az ismeretterjesztő tevékenység lehetőségét megkapják. Ezen folyamatok tudatos elindítására és alkalmazására praktikus felületek a tenyésztőszervezet online oldalai, a közösségi média /facebook, instagarm, tiktok/. A modern technikának és az egyszerű applikációknak köszönhetően valóban játékká, szórakozássá válik a sportoló kutyák népszerűsítése. Ez mind az államilag támogatott tenyésztőszervezetek, mind a tenyésztők, mind a sportolók érdeke és feladata, minden "magyarfajtás ember" érdeke. (Bővebben : 8.2 fejezet)

A kutya igényeit természetesen össze kell egyeztetni a gazda igényeivel, lehetőségeivel, azaz mind testi, lelki és nem utolsósorban a gazda anyagi kondícióval. Érttem ez alatt pl. a gazda életkorát, fizikai állóképességét, egészségi állapotát, érdeklődését ill. ügyességét a különböző sportok területén, mivel aki sikeres pl. a dogdancingben, nem feltétlenül sikeres a frisbeebeben ill. lehet, hogy a fizikai teljesítőképességei szabnak határt pl. az agility versenyzéshez. Figyelembe kell venni a felkészülési lehetőségeket, azaz a kutyaiskolák, az oktatók elérhetőségét, ennek időbeli és anyagi költségét. Számításba kell venni az otthoni gyakorlással járó követelményeket is : egy otthoni agility pálya építése nagyobb anyagi vállalkozás mint pl. a frisbeével való gyakorlás. Ebben ill. a sportokkal való ismerkedésben segítséget nyújtanak a közösségi média felületei, ahogy a versenyzőkkel, egyesületekkel való kapcsolatfelvétel segít a leendő sportolóknak (gazda és kutya) elindulni a siker útján.

Hazánkban a kutyás sportoknak ill. sportolóknak teret ad a Magyar Kutyasport Szövetség, mely *"A különböző kutyás sportágak koordinálásával, összefogásával, sportági bemutatók szervezésével, a támogatási lehetőségek kidolgozásával és tagjainak, illetve a kutyás sportágak érdekeinek képviseletével foglalkozik a Magyar Kutyasport Szövetség, mely a sportról szóló, többszörösen módosított 2004. évi I. törvény alapján működő országos sportági szakszövetség és a Nemzeti Sportszövetség tagja.*

A Szövetségnek tagja lehet minden olyan jogi személyiséggel rendelkező szervezet, amely a sportágaiban a kutya és az ember együtt sportolás alapuló sporttevékenységet fejt ki, és megfelel a vonatkozó jogszabályi feltételeknek.

Bírósági bejegyzés száma: Fővárosi Bíróság Pk.60143/2001"

(http.08)

A Magyar Kutyasport Szövetség keretén belül elérhető sporttevékenységek a következők: agility, bikejöring, canicross, flyball, kutyás frisbee, szánhúzás és kutyafofoghajtás, obedience, dogdancing, mentőkutyázás.

A következőkben azokat a sporttevékenységeket kívánom részletesebben bemutatni, melyek terelőkutyáink számára a legideálisabbak függetlenül a fenti egyesülettől.

5. AZ IDEÁLIS KUTYÁS SPORTOK

Az ideális kutyás sporttevékenységek kiválasztásánál szem előtt kell tartani terelőpásztoraink tulajdonságait, képességeit. Ezek annak a kemény szelekciónak a lenyomatai, amik a pásztorelethez sejtlenek át az anno funkcióra való szelektálás során. Ezeket az értékeket kötelességünk megőrizni! Mindhárom terelőkutyánk

- kiemelkedő képességeket mutatnak és igénylik a gazdával való együttműködést
- egygazdásak, azaz nem feltétlenül működnek együtt az edzővel, csak a gazdával
- 90%-ban megfigyelés által tanulnak
- nagyon gyorsak és fordulékonyak
- feladatorientáltak
- apportírozó képességük kiváló
- képesek önálló döntésekre, ennek ellenére szabálykövetők
- motivációjuk a teljesítés születe közös öröm, a gazda általi dicséret

Ezek tekintetében bemutatok néhány sporttevékenységet, melyek hobbiként elérhetőek, nagy örömmel űzhetőek ill. versenyzésekre is lehetőséget adnak.

5.1 Agility

A leginkább ismert kutyával űzhető sportág az agility, melynek jelentése életrevaló, tevékeny, mozgékony, ügyes. Ezzel jellemezhetjük a három terelőfajta magyar kutyáinkat is. Számukra megálmodott szórakozás és sport az agility.

Eleinte őrző védő kutyákkal űzték ezt a sportot, majd hamar felfedezték a testméretben, izomzatban, rugalmasságban és mentális képességekben, kreativitásban megfelelő pásztorkutyákat és a pályák egyedüli őrdege a border collie lett. Míg meg nem érkezett a pumi és a mudi.

A sport kialakulása a lovak szeretetének volt köszönhető és egy kutya kiállítás szünetének, ahol a közönség szórakoztatására kutya ügyességi játékkal készültek a szervezők. Ennek megalkotására felkértek egy ízig-vérig lovas katonatisztet, aki a lovak

díjugrató pályájának mintájára készített pályát a bemutatóra, ahol őrző-védő típusú kutyákkal aratott maradandó sikert. Mindez 1978-ban történt. Néhány év alatt a szabályok kidolgozásra is sor került, az agility világhódító pályafutását semmi nem állíthatta meg.

A kezdetben kötött és a versenyzők számára ismert pályaleírásokat megszüntették, azaz nem fix pályán történt a gyakorlás és a verseny, hanem számos eszközzel bővítve az évek során egy nagyon változatos, egyedi és variábilis futómezők kialakíthatósága lett a cél. Ennek értelmében a versenyzők közül a gazda a verseny előtt megkapja a pálya leírását,



11. kép. Agility
Bacsa Nóra és Titoktudó Durák
forrás:facebook.com 2021.10.02.9.00

azaz az akadályok sorrendjét, lehetősége van meghatározott ideig pályabejárásra, és hamarosan indul a futam. A pályát csak ő ismeri, kutyája nem. Ezen az akadályokkal teletűzdelt labirintuson kell a kutyát átvezetnie úgy, hogy a futam leírása szerint fussák le a kört akadály kihagyása és leverése nélkül és a lehető legrövidebb időn belül. Ez a hibátlan futam kritériuma.

Nem véletlen, hogy ez a legnépszerűbb sport. A kutya maximálisan bízik és lankadatlanul figyel a gazdára, aki kézmozdulatokkal, vezényszavakkal és testbeszéddel, szemkontaktussal irányítja. Hatalmas élmény ember és kutya boldog együttműködése mind a versenyzőknek, mind a nézőknek.

Ebben a sportban érvényesül az egymásrautaltság, az együttműködés, a kreativitás, a kutya és önismeret, a gyorsaság, az idegrendszeri terhelhetőség. A gazda a verseny során jutalomfalatot nem használhat, ideje sincs rá, a közös boldog sikerélmény, a tanulás során alkalmazott számtalan pozitív megerősítés öröme ami hajtja a kutyát. Lehet, hogy ez az életérzés ismerős a terelő kutyáknak valahonnan régről, talán az ősök vére forr bennük? Nagyon valószínű, hogy igen. Mindazon képességeit alkalmazni tudja a terelőkutya, amivel annak idején a juhok mellett dolgozott. Az emberrel való szoros kapcsolat, a feladatra való koncentráció, a külvilág kizárása, a feladat teljesítésének öröme, az önálló problémamegoldás.

Az agility bármilyen fajtájú ill. keverék kutyával is üzhető, a szempont, hogy a kutya kedvelje ezt a fajta közös játékot. Ha csupán a gazdának okoz örömet, sikereket nem fognak elérni. A közösségi média oldalain ill. a videomegosztokon számos bohókás páros futását láthatjuk, ahol a kutya lomhább mozgása vagy épp rövidke lábai nem a

versenysikerekre predesztinálták a párost, azonban megható az együttműködés a közös cél elérésének, a feladat teljesítésének örömére.

Hazánkban számos kutyaiskolában foglalkoznak agility képzéssel és egyre több kiváló minőségű pályát alakítanak ki, mind fedett mind szabadban lévő. A kutyaiskolában hamar kiderül a fürkésző tekintetű gazda és az oktató számára, hogy a kutyája alkalmas lehet-e agilityre: szívesen teljesít feladatot, játékos, szeret ugrálni és tud is, jól motiválható és irányítható, kirobbanó energiákkal bír. Ha a gazda is szeret mozogni és együtt dolgozni a kutyával, akár a kölyök 6 hónapos kora körül kezdődhetnek az edzések! A rutinos agilitys gazdák már pár hetes korban kezdenek tudatosan foglalkozni a kölyökkel erre specializált ügyességi és egyensúly fejlesztő játékokkal, eszközökkel. Az iskolai oktatás az alap engedelmességi feladatok elsajátítása során és a képzés alatt a közös öröme, a pozitív megerősítés, a dicsőre épít. Tilos az agresszivitás mind a képzés során, a pályán, verseny alkalmával pedig a gazda agresszivitásának legkisebb jele is azonnali kizárással jár.

Az iskolában az oktató segítségével elsajátított feladatokat otthon is kell gyakorolni. Ehhez vásárolhatóak ill. házilag készíthetőek is eszközök. Minden esetben figyelni kell arra, hogy sérülést, balesetet az eszköz ne okozzon, és semmi esetben sem szabad az iskolában gyakoroltaknál nehezebb feladatokra bírni, erőltetni a kutyát. Ha kisebb visszaesés tapasztalható, egy nehézségi fokkal visszább kell lépni a tanulási folyamatban. Az agility tanulása során nem a fizikai munka fárasztja le kutyát, hanem a szellemi, mivel nagyfokú koncentrációt igényel a kutyától. Amint lankad a figyelme, lazítani kell, pihentetni, másfajta lazító tevékenységbe fogni, akár a kutya visszavonulhat a boxába pihenni. A szellemileg kifáradt kutyával nem lehet hatékonyan tanulni és balesetveszélyes helyzetbe kerülhet a tanulás során.

Az agility sportban a kutya testének terhelését elsősorban a váll és a mellső végtagok viszik. Ennek ismeretében és a fentieket összegezve elmondhatjuk, hogy a legalkalmasabb fajták a pásztorkutyák, terelőkutyák (mudi, puli, pumi, német juhász stb.) és a vadászkutyák (vizsla, terrier fajták, agár stb.)

A kölyökkel való gyakorlások során nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy a teherhordó végtagok a mellsők és nem a hátsók! 1 éves kor alatt a kutya még tanul. Bár mentálisan sok feladat megoldására képes, a testét érő megterheléshez azonban kifejtett izületekre és izomzatra van szükség. Az ideális időpont a versenyzés kezdésére másfél éves kor után várható. A szabályzat szerint 18 hónapot betöltött egészséges kutya már indulhat versenyen. Ezek valójában szárnypróbálgatások, ismerkedés a majdani nagy versenyek légkörével. Az igazi nagy futamok 2-3 éveskor körül indulnak.

A szárnypróbálgatástól a nagy versenyekig vezető út a szövetség honlapján megtalálható. Az agility versenyek szabályzata az FCI szabályrendszeréhez igazodik.

Részletesen a MEOESZ honlapján olvasható. (függelék 05.) Hazánkban két szervezet foglalkozik agility versenyek szervezésével: FCI-MEOE-Agility Sportbizottság (ASB) és a Magyar Agility Szövetség (MAGISZ)

A versenyeknek kutyaiskolák vagy sport- ill. tenyésztői klubok adnak helyet esetleg versenysorozatok formájában is, ahol a sorozatot összesítve is díjazzák. A legrangosabb rendezvények az Európa Open, ahova az FCI-MEOE által szervezett válogató után lehet kijutni és az FCI Világbajnokság, ide szintén az FCI-MEOE által szervezett válogató rendszer teljesítése által vezet az út. (http 09) (http 10)

5.2 Dog dancing

Kutyás tánc, amihez valóban semmi más nem kell: egy kis tér, egy lelkes gazda, egy még lelkesebb kutya és nagy adag kreativitás, nagy türelem és sok idő. Ez a látványos sport az obedience-ből, azaz az engedelemességből indult önálló útjára 1990-ben.

A dog dancing a szó szoros értelmében tánc kutyával, amikor is a kűr során 2-3 perces, zenére történő, harmonikus, trükkökkel fűszerezett produkciót mutat be a páros, megfelelő, a produkcióhoz illő öltözetben. Az együttműködés, az egymásra figyelés, a harmonikus együtt mozgás sportja. Mindehhez nagy koncentráció szükséges ember és kutya részéről. Számos kutyaiskola segíti a sport elsajátítását, ahol a motiváció, szemkontaktus, kézkövetés, karmunka, kézjelek begyakorlása és a kűrhez nélkülözhetetlen trükkök tanulása segíti a párost a siker útján. Természetesen versenyeken is megmutathatják a tudásukat, ahol több tagú zsűri - a műkorcsolyához hasonlóan- pontozza a technikai kivitelezést, a művészi hatást, valamint számba veszik, a kutya mennyire lelkes, mennyire élvezi a közös munkát azaz elsősorban a kutya teljesítményét figyelik, jutalmazták.

Számos kutyaiskola segíti a gazda és kutya munkáját országszerte. A legkreatívabb kutyás sport terén hazánkban 2003. óta rendeznek versenyeket ill. országos bajnokságokat.



12. kép. Dog dancing
Buha Orsolya és Rasztari-Duci Ordas
forrás: facebook.com 2021.10.10.14.00

a

2021-ben a magyar Dog Dancing Hungary sportcsapat free styl stílusban versenyezve dobogó közeli helyet ért el. (<http11>)

5.3 Frisbee

Terelőkutyáink számára ideális időtöltés, játék vagy akár versenyszerű sport a frisbee. A kutyák élvezheti az apportot, a nagy ugrásokat, gyors fordulásokat, az együttműködést a gazdával, mely lételemük. Az eszköztára pedig maga a frisbee, mely nem törik, így erős ráharapásnál sem okoz balesetet.



13. kép Frisbee
Kocsis Tünde és Szürkevillám Zsupán
forrás: facebook.com 2021.08.09.15.09

Számos kutyaiskolában oktatják a technikát, a trükköket, mely látványos műsorra teheti az önfeledt játékot. Kiválóan alkalmas városban tartott kutyák lemozgatására nem csupán fizikai, hanem szellemi tornára is hívja a kutyát és a gazdát.

A műanyagkorong sikerének jele, hogy a tengerentúlon 1974 óta világbajnokságot is rendeznek.

Több jelentős világszervezet, országos szervezetek segítik a sportolók munkáját. A szabályaik nagyvonalakban megegyeznek. Hazánkban 2007. óta szervezeten működik a sportág. Európa bajnoki és világcsúcstartó címet is nyertek hazai versenyzők.

A versenyzés két ágazatban történik:

- A távolsági verseny, mely egy 45-50 m hosszú pályán zajlik, különböző pontértékű sávokra van bontva. A játékban egy perc áll rendelkezésre, ezalatt az idő alatt kell a korongot minél többször minél távolabb dobni, és a kutyának a levegőben elkapva visszahozni.
- Freestyle, mely sokak számára ismert - látványos, zenei aláfestéssel történő akrobatikus kűr. Szinte már művészet, ahol ember és kutya meghatározott idő alatt együtt alkot. (<http12>)

5.4 Kutyás terepfutás (canicross)

A sport Skandináviából ered, ahol a futót egy kutya vagy ló húzta. Azaz, a kutyával való terepfutás nem csupán egy közös futást jelent, hanem a kutya húzza a gazdát, segíti az előrehaladásban, sebességét jelentősen növelve. A kutyasétáltatások során a kutyánk legritkább esetben halad velünk huzamosabb ideig egy ütemben, hol gyorsabb, hol lassabb,

hol feltétlenül szimatolni kell, hol jelzést hagyni. A futás közben ez nem kivitelezhető, azaz a kutyát meg kell tanítani a közös futásra. Ehhez külső segítségre lesz szükség, vagy egy másik un. húzó kutya személyében, vagy egy embertársunk fut a kutya mellett és jutalomfalattal vagy jutalom járulékkal készíti egyenletes futásra.

A kutyának legalább 1 évesnek kell lennie mikor az edzéseket elkezdik. Természetesen a gazda és kutya méretének összemérhetőnek, ideálisnak kell lennie. A sport során a kutya vezetőszára, pórása mely rugalmas, a gazda derekán lévő övet és a kutya speciális hámját köti össze. Mivel a kutya nem pusztán fut, hanem húzóerőt is kell kifejtenie, ezért fokozatosan, mértékkel szükséges az edzéseket bevezetni, ügyelve a kutya ízületeit és izmait érő terhelésre. Továbbá figyelembe kell venni az időjárási viszonyokat, pl. nyáron csak korán reggel és este felé fussunk a kutyával, bőséges folyadékot vigyünk a kutya részére is, forró betonon nem futhat a kutya, szintén télen a sózott út tehet benne kárt, a terepen megsérülhet a kutya tappancsa, lába. A közös futás során néhány egyszerű vezényszóval irányítja a gazda a futó a kutyáját, akinek azt meghallva azonnal engedelmeskednie kell! A vezényszavak egyszerűek: balra, jobbra, előre, állj.



14. kép. Kutyás terepfutás verseny, canicross
forrás: facebook.com 2021.09.11.11.25

Ennek a sportnak az elsajátításához és versenyszerű üzéséhez több hazai sportegyesület is segítséget nyújt ill. az egyesület színeiben mind hazai mind európai versenyeken mód van indulni. A hazai versenyzők közül számos sportolónk európai dobogós eredményeket ért el.

Az első hivatalos canicross verseny megrendezésére Párizsban került sor 1982-ben. 1989-ben újtára indult a 4PAT versenysorozat, amely azóta a világ legnagyobb canicross rendezvényévé nőtte ki magát. 1999-ben Magyarországon megalakult a Magyar Canicross Sportegyesület.

Az általam tárgyalt fajták tekintetében ezt a sportot is inkább erőnléti, kiegészítő sportnak vélem, hisz a terelőkutyák nem elsősorban fizikai erejüket használják munkájuk során, hanem a kiemelkedő szellemi képességüket, magasrendű problémamegoldó gondolkodás módjukat. Ismét a skandináv országokat tudom példának hozni, ahol pumival és mudival is űzik ezt a sportot, hol futva, hol sítalpakon. (http13)

5.5 Hard Dog Race (HDR)

Napjainkban hazánkban sikertörténetet ír a Hard Dog Race, a kemény kutyás futam. A verseny lényege: a startvonalától el kell jutni a célvonalig egy mesterségesen kialakított, természeti elemeket tartalmazó ill. utánzó, akadályokkal nehezített futópályán, melynek teljesítése során a kutya és gazdája egymásra utalva győzik le a távot és önmagukat.



15. kép Hard Dog Race
Hajdu Lici és Panka (puli-pumi)
forrás: facebook.com 2020.08. 09.12.00

“Tudjuk, mit jelent az, amikor hat láb együtt mozdul, két szív együtt dobban és egy büszkeségnek örülünk! Arra törekszünk, hogy ezt minél többen átérezzétek!” (http14) - ahogy önmagukat meghatározzák a hazai HDR megálmodói.

A versenyek többféle formában zajlanak,

- Not just run - 6 km-es játékonysági terepfutás.
- Base - 6 km, 12 akadály.
- Wild -12 km 22 akadály.
- Mud dog race- 2 km nyári vizes, sáros verseny.

A HDR szervezői nem csupán versenyeket szerveznek, nagyon komoly közösségépítő tevékenységet is folytatnak. A versenyzők illetve a sportolók, azaz a gazdák és kutyáik lakóterületenként “falkákba” tömörülnek, segítik egymást az edzések során és lehetőség van csapatként is versenyezniük. Falka található többek között: Esztergom, Gyöngyös, Kaposvár, Vác, Tatabánya, Eger stb. településeken. Emellett kutyafajtánként is létrehoznak “falkákat”, melynek szintén közösségépítő ereje van: mudi, erdélyi kopó, boxer, dog, shiba stb.

Jelszavuk: “Ne feledd: falkában lenni jó! Ha nem hiszed, kérdezd a kutyádat!” (http14.)

5.6 Engedelmség (Obedience)

A sport, amit minden kutyával lehet űzni, mivel az alapja a fegyelmezettség, az irányíthatóság, a gazdával való jó kapcsolat és természetesen jókedv a munkához.

Eszközigénye is csekély, így nem véletlen, hogy a legnépszerűbb sport a nagyvilágban.

Számos kutyaiskolában magas színvonalon oktatják, elsajátítva az alapokat és sok-sok gyakorlás után a lelkes gazdik magukat és kutyájukat próbára téve bemutatókon és versenyeken is megmérettethetik magukat.

A versenyek a fegyelmező gyakorlatok mellett tartalmaznak távolsági feladatokat, pl. szabadon követés, pórázon vezetés, csoportban való fektetés, menet közben fektetés, behívás, előreküldés, apportírozás stb. ill. távolsági feladatokat pl. előreküldés, irányított apport, ültetés-fektetés-állítás nagyobb távolságból.

A versenyek 4 szinten zajlanak: kezdő, 1-s, 2-s és 3-s szint. A feladatok sorrendjét a bírok szabadon állítják össze. A bíró értékeli a végrehajtás pontosságát ill. a kutya hozzáállását a feladat végrehajtásához és a gazdához. (<http15>)



16. kép Engedelmség (obedience)
Tészás Zsófia és Mártonka (mudi)
forrás:facebook.com 2021.09.29.19.07

IV. VIZSGÁLATI MÓDSZEREK

Célom eléréséhez -bizonyítandó, hogy a terelő pásztorkutyáink értékmegőrzéséhez, a mentális képességük ébrentartásához a kutyás sportok által vezet az út- kézenfekvő megoldásnak tűnt a gazdák és tenyésztők véleményének a megismerése. Ennek érdekében kétféle kérdőívet készítettem: a “ 2 perces gazdis kérdőív” ill. a “ 2 perces tenyésztői kérdőív” címmel.

Mivel a “kutyásemler” örömmel beszél szeretett négylábú társáról, nem volt nehéz dolgom. Közel 700 kitöltött kérdőívet kaptam, nem számítottam ilyen óriási adathalmazra. A válaszok kiértékelésénél a következő szempontokat vettem figyelembe:

- milyen a három fajta megoszlása a válaszadók között
- első saját nevelésű kutyája a jelenlegi terelő kutyája?
- volt előzőleg magyar terelő kutyája?
- tudatos választás volt?
- fontosnak tartja a terelőösztön meglétét, rendelkezik-e a kutyája ösztönpróbával?
- mennyire ismeri a fajtát, azaz kinek ajánlja és kinek nem ajánlja
- milyen aktív tevékenységet folytat a kutyájával, ismeri a kutyás sportokat. ill. üz kutyás sportot?

A szempontok alapján összegeztem a több ezer választ és grafikonokat készítettem, melyek nem csupán szemléletesek, de kifejezetten tanulságosak is voltak. Ezek eredményeit ismertetem a következő alfejezetben: Akár sportolhatok is a kutyámmal c.

A kérdőívek mellett fontosnak éreztem személyesebb hangvételű anyaghoz is hozzájutnom, így írásban kifejtendő kérdéssorozatot állítottam össze, majd kutyás sportot versenyzői és hobbi szinten űző gazdákat megkerestem azzal a kéréssel, hogy szánjanak rá időt! Célom az volt, lássam a folyamatot, ahogy egy gazda felismeri a kutyájának az értékét, tudatosan kezébe veszi kettejük létét és kutyás sportolóvá válnak. Ennek ismertetése a Példával járj elől c. alfejezetben történik meg.

V. EREDMÉNYEK ÉS KIÉRTÉKELÉSÜK

1. AKÁR SPORTOLHATOK IS A KUTYÁMMAL (közvélemény kutatás)

A sokéves kutyás tapasztalatomra támaszkodva születtek meg a közvélemény kutatás kérdései. A hipotézisem a következő volt, ámbar lehet, hogy inkább vélemény :

a gazdák egy jelentősebb része tudatosan választja a magyar fajtáink közül a terelőkutyáinkat, azonban úgy véltem, a köztudatban kevésbé hangsúlyos a kutyáink sportolásra való alkalmassága, valamint nem tartják szem előtt a gazdák a terelőöszönt. Ezen véleményem tekintetében úgy véltem, szinte az alapoktól kell felépíteni az egyén szintjén megvalósuló értékmegőrzési teóriámat. Azt vizsgáltam, helyénvalóak-e a meglátásaim, ill. honnan és miből kell építkezni tovább, ill. találok-e kézenfekvő megoldást. Hangsúlyozom, az egyénre, a magyarfajtás gazdára építve az értékmegőrzést.

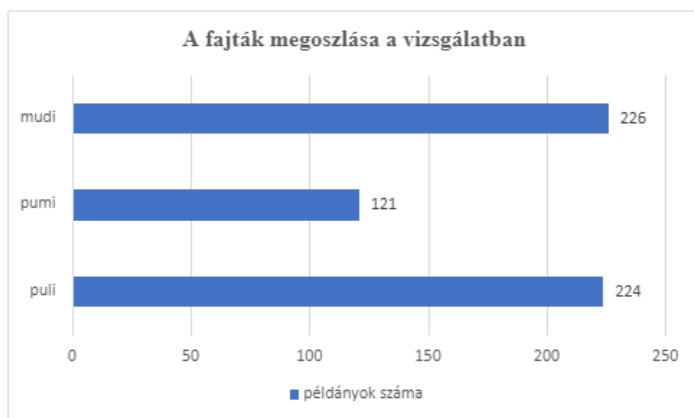
Pontosan ezen feltételezések birtokában indultam el a “hatékony kommunikáció” számtalan fórumon való hangsúlyozásának útján. A kérdőívek elemzése során nem várt biztató eredményekre bukkantam.

Két csoportot céloztam meg a kérdéseimmel: készítettem a gazdák részére kérdőívet (2 perces gazdis kérdőív c.) ill. a tenyésztők véleményét is kikértem (2 perces tenyésztői kérdőív c.). A megszületett eredmények a következőképpen alakultak.

1.1 “2 perces gazdis kérdőív” értékelése

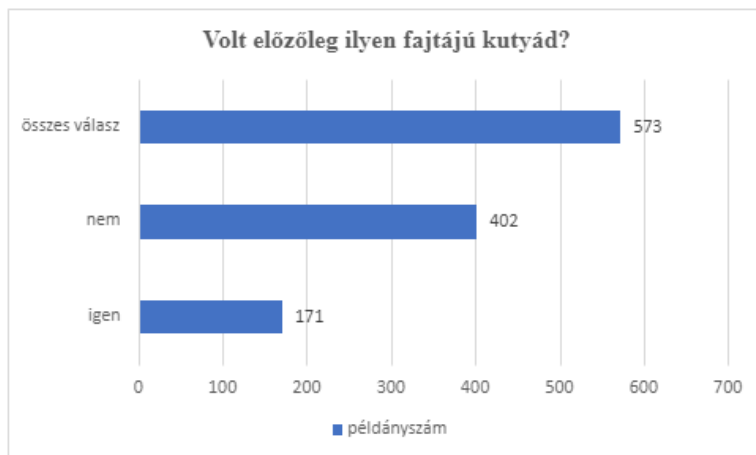
1. Milyen fajtájú a kutyád ? 571 válaszadó

(1. sz grafikon)

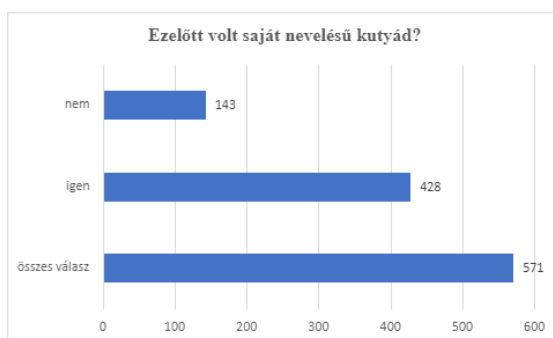


2. Mi a kutyusod hívóneve ? 569 válaszadó

3. Volt már ilyen fajtájú kutyád a jelenlegi előtt? 573 válaszadó
(2.sz. garfikon)



4. A mostani kutyád előtt volt saját nevelésű kutyád? 571 válaszadó
(3.sz.grafikon)

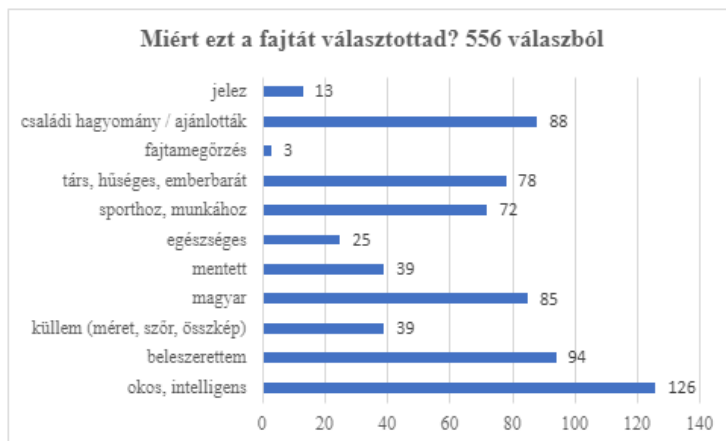


5. Tudatos választás volt ez a fajta? 573 válaszadó
(4.sz. grafikon)



6. Miért ezt a fajtát választottad? 556 válaszadó

(5.sz. grafikon)

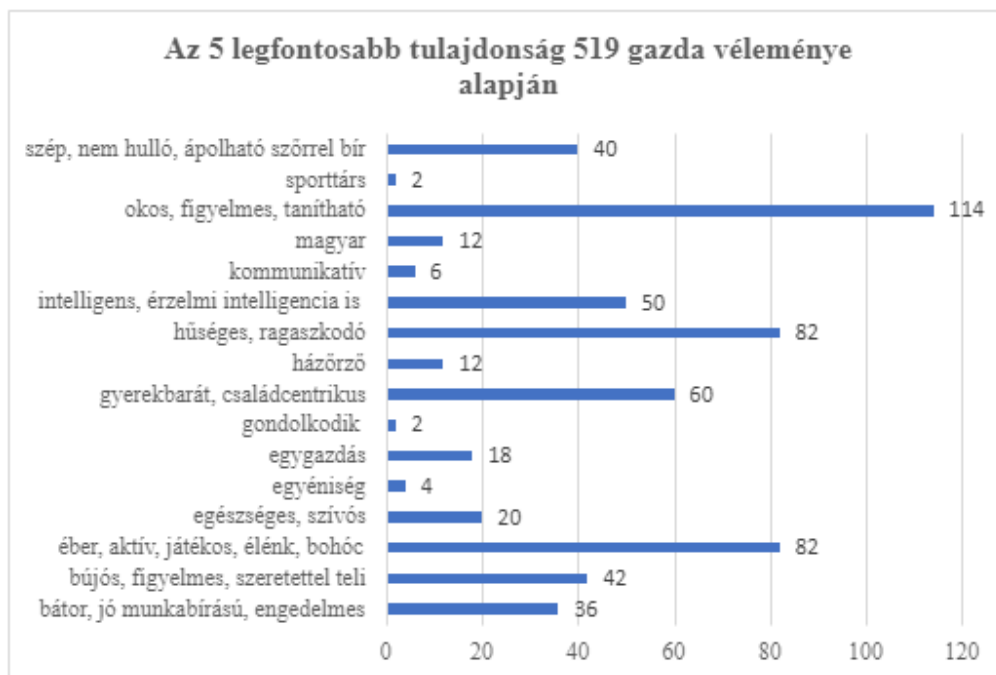


7. Melyik az a kilenc tulajdonság, amit a legfontosabbnak tartasz a fajtáról?

Ez a kérdés a 8. kérdést készíti elő, mely az 5 legfontosabb tulajdonságot kérdezi.

8. A fenti kilencből melyik azaz öt tulajdonsága, ami neked a legfontosabb? 519 válaszadó

(6.sz. grafikon)



9. Szoktál a kutyáddal együtt rendszeresen közös tevékenységet folytatni? (kirándulni, sportolni, napi rendszerességgel pl. labdázni, napi szinten legalább 1 órát sétálni, kutyafuttatózni stb)

520 igen, 53 nem

10. Űzől kutyás sportot a kutyáddal? 573 válaszadó

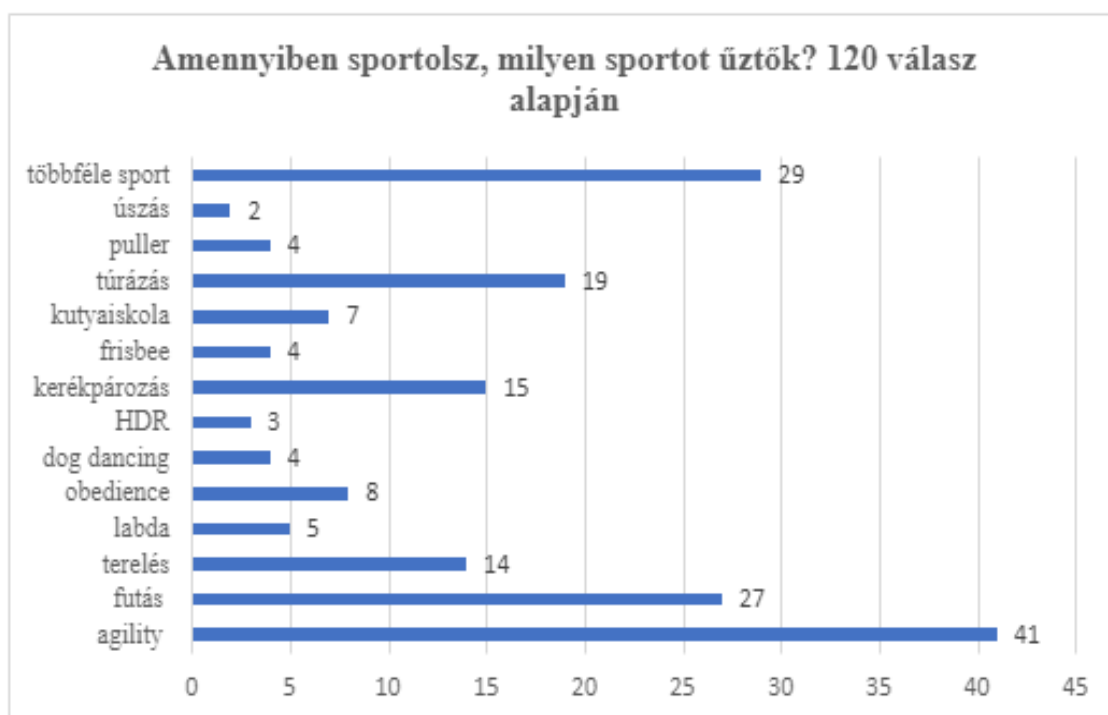
473 nem , 100 igen

(7.sz. grafikon)

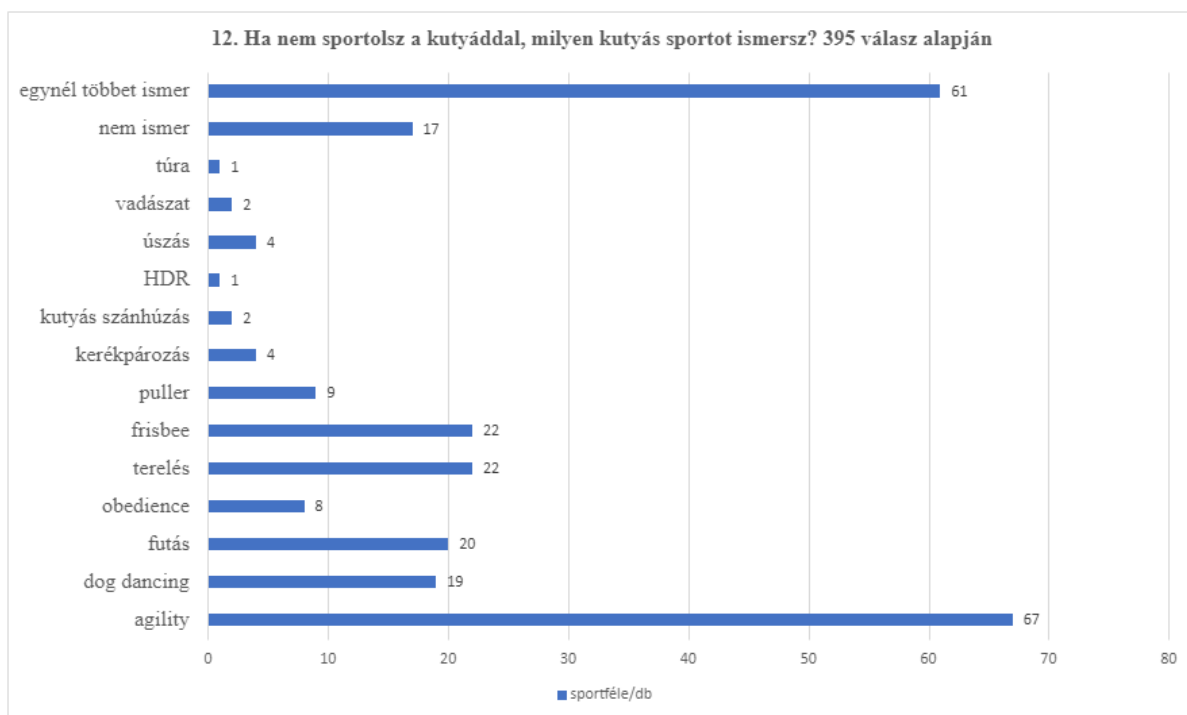


11. Amennyiben IGEN, milyen sportot végeztek és milyen eredménnyel? 120 válaszadó

(8.sz. garfikon)



12. Amennyiben nem sportolsz a kutyáddal, milyen kutyás sportot ismersz? 395 válaszadó
(9.sz. grafikon)



13. Voltál a kutyáddal terelni? 571 válaszadó

139 igen, 432 nem

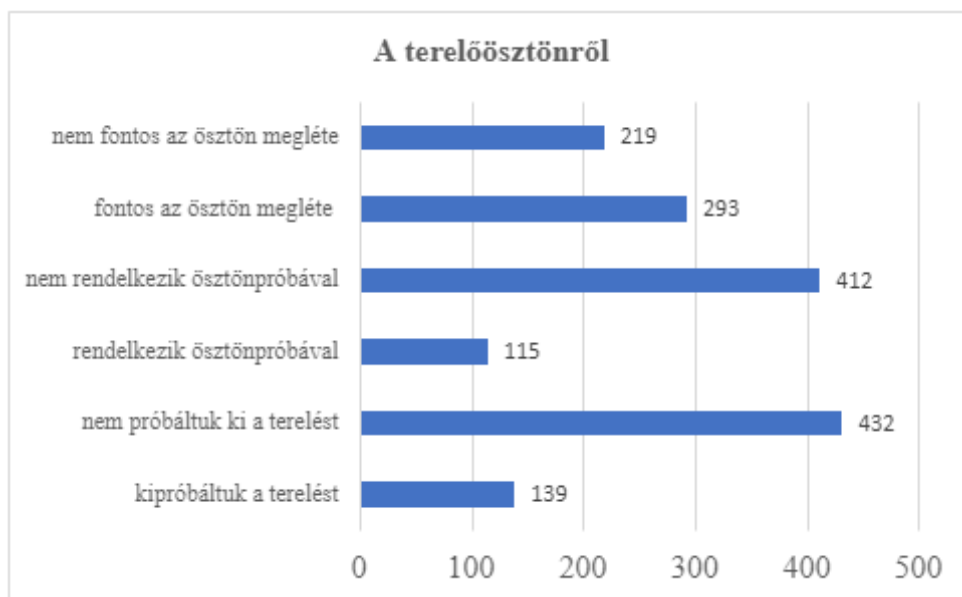
14. Rendelkezik a kutyád terelőösztön próbával? 567 válaszadó

155 igen, 412 nem

15. Fontosnak tartod, hogy a mudi, a puli és a pumi, azaz a kutyád, ösztönösen tudjon terelni? Igen, mert.....Nem, mert..... 512 válaszadó

igen 293, nem 219

(10.sz. grafikon)



Az *igen* választ adók nagy része a következőket írta:

- erre tenyésztették ki
- elvégre terelő/pásztor kutya, ez a dolga
- meg kell őrizni, mert ettől pumi/mudi/puli

A *nem* választ adók:

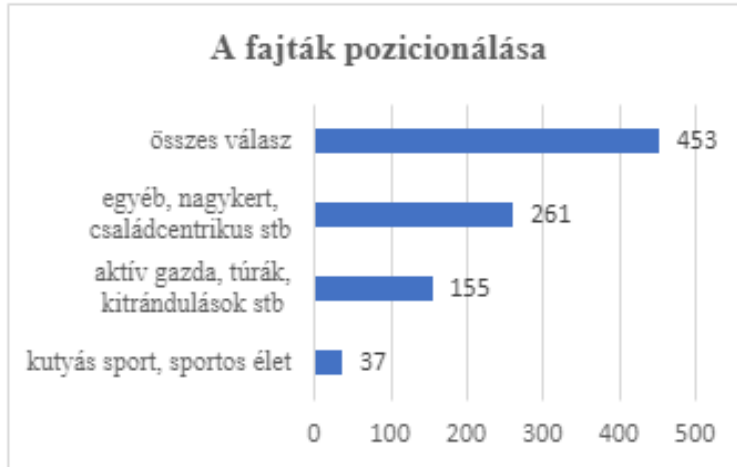
- felesleges terelnie, nincs állatunk
- felesleges az ősztről, legalább nem csipkedi a lábunkat
- nem rohan a biciklis után
- nem, mert nem hiányzik neki
- nem, mert városban élek

Akik fontosnak tartják a terelőősztről meglétét, általában a fajtákban gondolkodnak, akik nem tartják fontosnak, ők a gazda kényelmében.

16. Kiknek ajánlod az általad tartott fajtát? 453 válaszadó

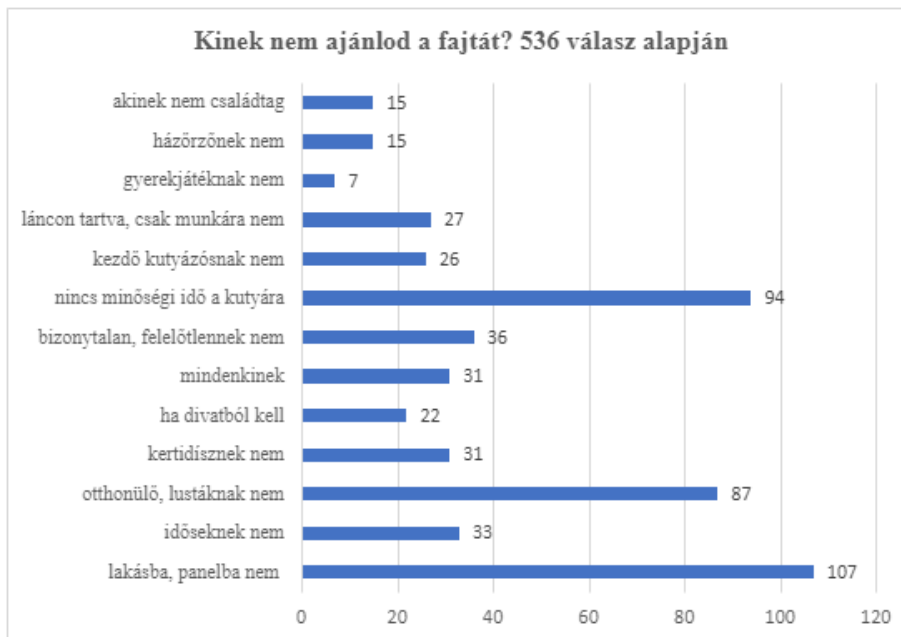
egyéb: nagy kertbe, családba, gyerekek mellé, állatok mellé, aki szereti a fajtát, akinek fontos, hogy nem hullik a szőre stb...

(11.sz. grafikon)

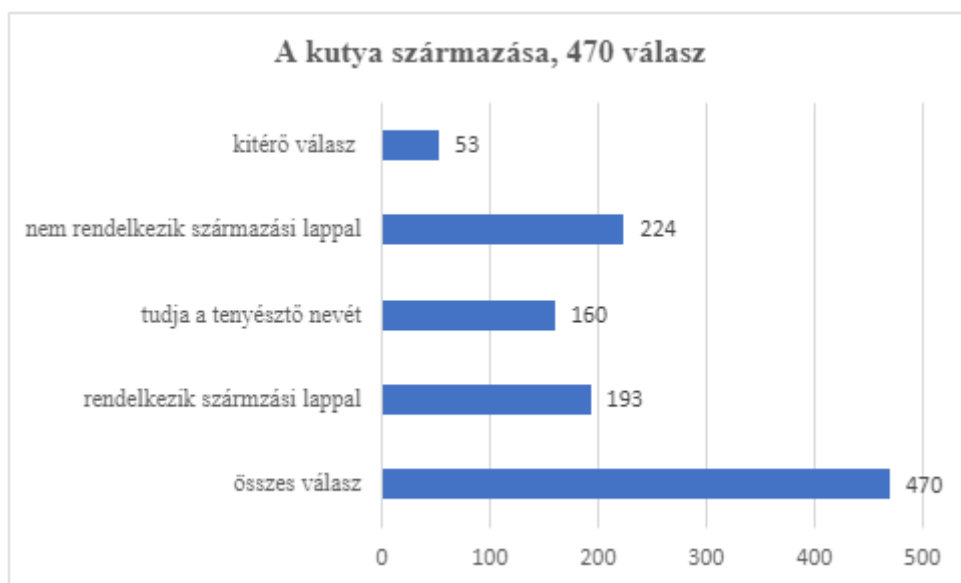


17. Kiknek NEM ajánlod az általad tartott fajtát? 536 válaszadó

(12.sz. grafikon)



18. A kutya törzskönyvi neve és a tenyésztő neve. 470 válaszadó
egyéb: nem válaszolok, miért fontos stb...
(13.sz. grafikon)



A válaszokat áttekintve kirajzolódik, hogy a gazdák kitűnően látják a fajta helyét a modern világban. Tisztában vannak vele, “kinek való és nem való” egy terelő pásztor kutya.

A válaszadók 92 %-a aktívan foglalkozik a kutyájával. A konkrét sportok ismerete terén azonban megmutatkozik, hogy háromszor olyan ismert az agility mint az egyszerűbben elérhető és költséghatékonyabb frisbee, dog dancing vagy akár a kutyás futás és annyian választották a terelést mint a dog dancinget.

Az aktívan sportolók között a sorrend: agility, futás, túrázás, kerékpározás, terelés. Ezekből az agility és a terelés ami komplexen igénybe veszi a kutyát, azaz szellemi és fizikai téren is, azonban sem a frisbee, sem a dog dancing és sem az obedience nem szerepel az első 5 között.

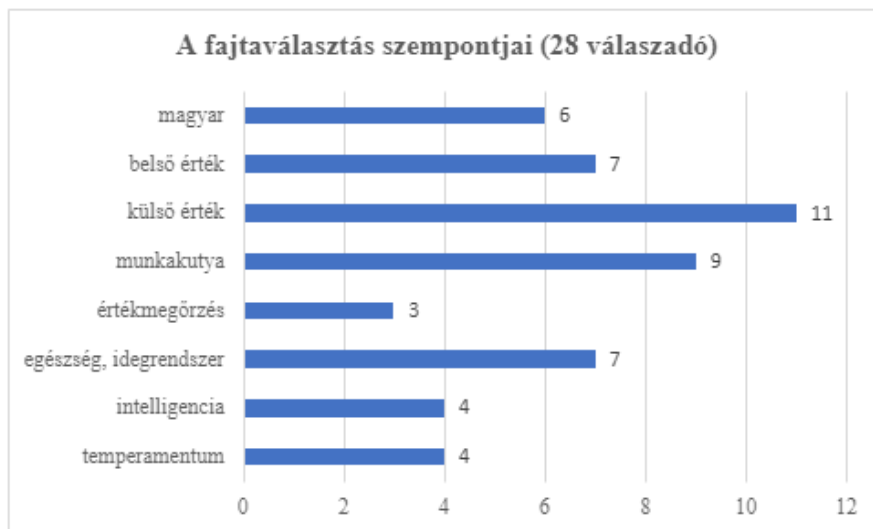
Ezt figyelembe véve a feltételezésem azon része, miszerint a kulcs az értékmegőrzéséhez a hatékony kommunikáció, beigazolódott. Azonban azon része, hogy a gazdák csekély része van tisztában a terelőösztön és sport fontosságával, nem igazolódott be. Bizony, kiválóan pozicionálták a fajtákat a gazdák! *Azaz a gazda, tehát az egyén szintjén zajló értékmegőrzés gondolata maximálisan életképes lehet, ha a rendszerben megszervezzük a kommunikációt.*

1.2 “2 perces tenyésztői kérdőív” értékelése

A gondolatkör szempontjából legrelevánsabb kérdéseket emelem ki. Összesen a három fajta tekintetében 28 tenyésztő töltötte ki a kérdőívet. Valóban csekélynek tűnő szám, azonban nézzünk mögé! Mivel ők fontosnak tartották, hogy ezt a néhány percet rászánják, ezért vélelmezem, ők azok, akik -máshoz hasonlóan- szívükön viselik a terelőink sorsát, értékmegőrzését, de emellett aktívak a kommunikációban. Ez fontos lesz a továbbiakban.

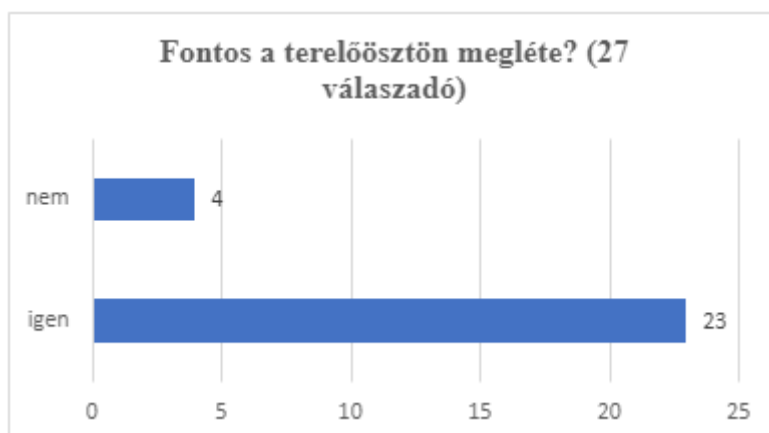
4. Milyen szempontok alapján választottad a fajtát, fajtákat tenyésztésre?

(14.sz. grafikon)



6. Fontosnak tartod, hogy a kutyáid és utódjai rendelkezzenek terelőösztönnel? IGEN, mert.... NEM, mert..... (későbbiekben fontos lesz a válaszod, összevetve a gazdik meglátásával!)

(15.sz. grafikon)



- igen, elő kell hívni-epigenetika
- igen, mert vannak birkáink
- igen, ősi jellemzője
- igen, mert ettől olyan amilyen
- igen, ha elvesz már nem pásztorkutya
- nem, mert a vásárlónak nem jó, ha van

7. Mennyire tartod fontosnak, hogy a kutyás sportokban népszerűsítésre kerüljenek a terelőkutyáink ?

A válaszadók 90 %-a fontosnak tartja (28 válaszadó)

8. A terelőkutyáink meglévő mentális képességeinek megőrzése szempontjából a terelés (mint sport) vagy a számos egyéb kutyássport népszerűsítését tartod előremutatóbbnak?

Az eredmény: 60 % sport, 27 % terelés, 13 % is-is (28 válaszadó) a válaszok eloszlása.

9. Véleményed szerint hazánkban a kutyáikkal aktívan foglalkozni kívánó gazdák szempontjából a terelés vagy egyéb kutyássport elérhetőbb (fizikailag és összköltségben egyaránt) ?

93 %-uk látja úgy, az egyéb kutyás sportok az elérhetőbbek.

Mind a gazdák, mind a tenyésztők tökéletesen egy állásponton vannak az értékmegőrzés, kutyás sportok tekintetében. Mindkettő csoport úgy látja, a kutyás sportok elérhetőek időben, fizikailag és anyagilag is, szemben a tereléssel. Ennek ellenére a legnépszerűbb sport (ismertség és tevékenység területén) éppen az, ami sok időt és pénzt emészthet fel- az agility, szemben pl. a frisbee-vel, a dog dancing-gel vagy az engedelmisséggel.

A megoldás: a sporttevékenységek népszerűsítése hatékony kommunikációval, melyhez kiváló terep a social media világa.

2. PÉLDÁVAL JÁRJ ELŐL!

Mikor a közvéleménykutatás ötlete megszületett és a kérdőíveket összeállítottam, alapjaiban más eredményre számítottam. Azonban a számok önmagukért beszélnek: a kommunikáció iránya és módja nem megfelelő és nem hatékony, ebben a formában alkalmatlan az értékmegőrzésre, mivel a kereslet és a kínálat nem találkozik egymással.

Stratégiát kell kialakítani, nevezhetném módszertannak is. A következő két irányról van szó:

- Nem csupán a rossz, hanem a jó példa is ragadós. Ennek bizonyítékeként néhány, magyar fajtával kutyás sportot űző gazdát felkértem, írja meg, milyen út vezetett a sikerekig. Ezeket gyűjtöttem össze az *Esettanulmányok* címszó alatt. Engem maximálisan meggyőztek! Ezt foglalom össze a 8.1 fejezetben.
- Mivel a tett önmagában féllábú óriás, szükség van átgondolt, célirányos kommunikációra. És nem elméleti szinten, hanem a gyakorlatban. Erre a saját munkám szolgálhat egyfajta példaként, kitaposott útként, 10 éve a *social media (SM)* világában mozogva. A 8.2 pontban ezt, a tudatosan felépített SM-ban való jelenlétet kívánom bemutatni.

2.1 Esetismertetések

Kocsis Tünde mudi és frisbee

Szakdolgozatom egyik konklúziója: a magyar fajták temperamentumának megőrzése érdekében a sportolási lehetőségek alkalmazása, azok népszerűsítése és vonzóvá tétele. Ennek okán kerestem meg Kocsis Tündét, aki mudijával a látványos frisbee (dobókorong) sportot űzi. A következőkről számolt be.

- **Miért épp a mudira esett a választás ill. milyen céllal kezdtél vele sportolni?**

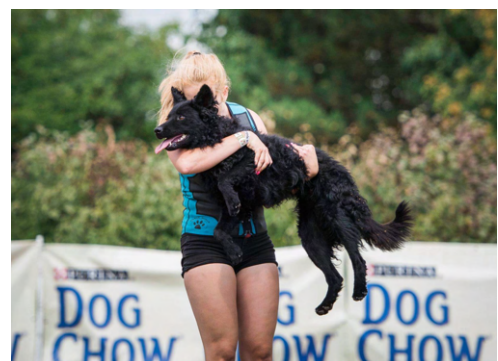
Az első kutyám egy border collie, hasonló temperamentumú kutyát kerestem, mert tudtam, hogy versenyezni szeretnék vele. Viszont nem egy annyira túl tenyésztett fajtát kerestem mint a border collie.

- **Milyen céllal kezdtél sportolni?**

Hobbi, kutya-gazda közötti kapcsolat építése, verseny szinten sportolás, akár európa bajnoki versenyre kijutás.

- **Hol sportolsz?**

Siófokon elsősorban, illetve Székesfehérvárra járnok edzésekre sajnos ritkán. Az oktatóval havonta 2 edzést lehet összehozni, ennyit szoktak tartani, de ha valaki verseny szintre akar fejlődni, akkor heti 8-10 óra foglalkozást igényel a közös munka.



17. kép Kocsis Tünde frisbee
Szürkevillám Zsupán mudi
forrás: facebook.com 2020.09.07.12 00

- **Mennyi idős a kutyusod, mennyi idős korában kezdtétek a sportot?**

4 és fél éves. Már pici korától. Természetesen csak játékként az elejen, és csak gurítva a frizbit.

- **Mik azok a tulajdonságai a mudinak, amit kiemelten tudsz alkalmazni a sportolás, versenyek során?**

Mozgékonyság, gyors fordulékonyság, kimagasló koncentráció. És a legfőbb, hogy nagyon-nagyon kötődik hozzám, minden rezdülésemet tudja, szólni sem kell, egy nézésemből tudja, merre kell mennie, mit kell csinálnia.

- **Gondolkoztál a terelésben is? Próbáltad? Ha igen miért, ha nem miért nem?**

Igen, bár még nem próbáltuk. Még nem volt rá lehetőségünk.

- **Miért javaslod a mudit sportolásra és véleményed szerint milyen sportokban lehet sikeres a gazdi és mudija?**

Szerintem a mudinál igazán kimagasló a kutyának a kötődése. Gondolok itt arra, hogy a gazda minden rezdülését, mozdulását figyeli és szeretné a gazdit boldoggá tenni. Nagyon igyekszik, hogy a gazdi elégedett legyen. A legfontosabb a kutyás sportban, hogy jó legyen a kutya-gazda között a kapcsolat. A mudik odavannak a gazdijukért (ha lehet ezt mondani), így öröm velük együtt dolgozni és így könnyű is velük együtt dolgozni. Amiben kiemelkedő sikereket érhetünk el és akár napi szinten örömmel dolgozhatunk együtt, véleményem szerint a frizbi, dog dancing, agility.

De hogy kicsit konkrétabb választ is adjak, azért javaslom a mudit sportolásra, mert kitartó, nagyon mozgékony, és a kötődése miatt könnyű vele együtt dolgozni.

A bemutatott sikeres páros: Kocsis Tünde és Szürkevillám Zsupán-"Zsupi", tenyésztője Balázs Zsófia Aranykoszorús mestertenyésztő, aki a megkeresésemre elmondta, hogy Zsupán testvére vizsgázott és dolgozó terápiás kutya, az anyjának a testvére pedig 2018-ban az olasz agility válogatott tagja volt. Cigle, Zsupi másik nagynénje 2019-ben megnyerte hazánkban a terelőbajnokságot. Kiegészítésként egy másik sikertörténet: Irhaberki Csimota Kiki dr. Martina Magnoli Klimesovával háromszor voltak agility világbajnokok a Cseh Médium csapattal.

Hajdu Lici pulipumi mix és HDR

- **Mi indított el benneteket az együtt sportolás útján?**

Pankával kutyasuliba jártunk, mert a gazdinak kellett fejlődnie. Panka ugyebár egy édes csavargó kutyi volt, aki félt a labdától, és a bőrkabátos emberektől és a gazdi nem tudta a félelmeit kezelni kezdetben, ezért kellett a kutyasuli. A gazdinak.

- **Mennyiben segített a kutyaiskola?**

Panka megkapta a "kötődés bajnoka" címét a kutyasuliban. Volt egy olyan játék, hogy két gazdi elbújt egy-egy fából készült fürkészes "sátor" mögé, de ezt nem látták a kutyák. Előtte átadtuk a kutyákat egy-egy társunknak pórázostul mindenestül. A móka akkor kezdődött, amikor elengedték a kutyánkat és ugyan mit is csinál ilyenkor a kutya, ha eltűnik a gazdi a láthatáron?!? Ki tudja hova!?? A legtöbb kutya szimatolni kezdett, aztán felfedezte a szabadságot, így volt aki elment marhászkodni a többi kutymival vagy pisilgetett vagy más gazdiknak "tette magát". De Panka nem haverkodott! Azonnal megkeresett a fapalánk mögött. Volt németjuhász, csak bohóckodott, de a csoportomban nem volt más, csak Panka, aki pumi-puli és Ő volt az egyedüli, aki igazán így kötődött.



18. kép Hajdu Lici Hard Dog Race
Panka pumi-puli
forrás:facebook.com 2021.10.10.12.06

A másik érdekesség amit tapasztaltam : alapfokú tanfolyamot, és középfokú tanfolyamot végeztünk és úgy kellett érkezzünk a suliba, hogy a kutymi "motivált" legyen, azaz előző nap nem kapott vacsorát. De ez nem mindig működött Nála. Nem érdekelte a jutalomfalat. Ellenben akkor volt büszke magára, ha ujjongok, dicsérem, hogy milyen ügyes.

- **A Hard Dog Race (HDR) embert és kutyát próbáló futam. Hogy alakult részletekről?**

A HDR mindenkinek csodás, hisz a közös élmények a kutymiddal, egy olyan ajándék, ami a legértékesebb. Amit tapasztaltam, más kutyákhoz viszonyítva, a következő: pl. az okos németjuhász megcsinálja, ez a dolga. De Panka valahogy úgy csinálja, hogy a fél szeme a gazdin.

A kutymi hősiesen kihúzza a sáros patak partról a gazdit, akinek többszöri nekifutásra sikerült kijutnia végre. Igen, élvezte a közös "munkát" és olyan büszke volt magára a végén!

Panka nézte hogy mit szerencsétlenkedik a gazdija már annyit, míg a németjuhász kutymi arca nem annyira figyel a gazdira. De lehet az Ő gazdija ügyesebb volt. Pankában ott lobog az EGYÜTT tüze.

A bemutatott páros: Hajdú Lici és utcáról mentett puli-pumi keverék kutyája, így sem a kutya szüleiről, sem a testvérekről nincs információm.

Buha Orsolya-puli dog dancing

- **Miért épp a pulira esett a választásod? Milyen céllal kezdtél vele sportolni?**

Egy szerencsés véletlennek köszönhetően kerültem közelebbi kapcsolatba a fajtával. Gyerekkorom óta odáig voltam minden egyes kutyáért és legfőbb vágyam volt hogy nekem is lehessen egy. Apukám munkatársának születettek puli kiskutyái és onnan választhattam egy kölyökkutyát. Sajnos az első pulim tragikus hirtelenséggel elhunyt, de onnantól kezdve más fajtában nem is gondolkoztam, egyszer Puli, örökké Puli. A mérhetetlen hűsége és intelligenciája, a megfelelni akarása, valamint különleges megjelenése teljesen magával ragadott. Az első törzskönyves pulimmal elkezdtünk kutyaiskolába járni, próbáltam nemcsak fizikailag lefárasztani, hanem mentálisan is kielégíteni az igényeit. Az engedelmes gyakorlatok mellett elkezdtem itthon is különböző trükkökre tanítani, valamint megismerkedtünk a tereléssel is.



19. Buha Orsolya dog dancing
Rasztari-Duci Ordas puli
forrás: facebook.com 2021.10.12.17.59

- **Gondolkoztál-e terelésben? Próbáltad e? Ha igen miért, ha nem miért nem?**

Az első pillanattól kezdve foglalkoztatott és fontos volt számomra hogy megvan-e még bennük az ösztön, amit szerencsére volt alkalmunk ki is próbálni. Minden pulim terelési képesség vizsgával rendelkezik, és ha van lehetőségünk gyakorlásra, akkor elszoktunk járni terelni is.

- **Mennyi időt a kutyasod, mennyi időt korábban kezdtétek a sportot?**

Az első törzskönyves pulim egy fekete ivartalanított puli szuka, (Rasztari-Duci Dondi „Becses”), most fogja tölteni a 15. évét decemberben, vele kezdődött minden. Együtt

ismertük meg a különböző kutyás sportokat, a terelést, az engedelmezt, az agilityt, a dog dancinget valamint betekintést nyerhettem vele a terápiás munkába is.

A második pulim (Rasztari-Duci Ordas „Nomád”) egy maszkos fakó kan, aki már 11 éves múlt. Ő volt a sorsfordító az életemben, munkakedve és megfelelni akarása elképesztő, rá bármikor és bármilyen helyzetben számíthatok. Őáltala ismertem meg a frisbeezeit, valamint az őrző-védőbe is belekezdünk.

A harmadik pulim (Rasztari-Duci Firka „Manga” egy 8 éves maszkos fakó ivartalanított szuka, valamint a kört Rasztari-Duci Istennyila „Táltos” szürke Puli kanom zárja, ő most múlt 5 éves. Velük leginkább a dog dancinget gyakoroljuk és kutyás bemutatókon veszünk részt. Már kiskoruktól kezdve elkezdtem tanítani őket, mihelyt hozzám kerültek elkezdtem az oktatásukat, az alapvető engedelmezt és a különböző trükköket.

- **Miért javaslok a pulit sportolásra és véleményed szerint milyen sportokban lehet sikeres a gazdi és pulija?**

Ősi mesterségüket sajnos már csak korlátozva tudják gyakorolni, így fontosnak tartom hogy a modern világban is lássák, hogy a Puli (és a többi magyar fajta) munkára termett és megállja a helyét a különböző kutyás sportokban egyaránt: terelés, obedience, agility, dog dancing, frisbee, flyball, puller, romkutató, terápiás munkában és még sorolhatnám. Egyedüli hátrány számukra a szemet gyönyörködtető szőrköntös, de egy kis fazonigazítás vagy nyírás ezt a problémát is megoldja.

Igénylik a törődést és foglalkozást, mentális és fizikális fárasztást. Egy a lényeg számukra, hogy a gazdi mellett legyenek és együtt „dolgozhassanak”.

- **A szőrzet ápolása okoz nehézséget? Sokan ezért nem a pulit választják.**

Leginkább akkor igényel nagyobb törődést a szőrük, amikor a kölyökszőrt leváltják és elindul a tincsek/raszták kialakulása. Itt mindenképpen nagyon fontos a rendszeres feltépés, a tincsek szétválasztása, valamint elindítani a megfelelő méretű, vastagságú tincseket. Ha ez szépen kialakul, akkor elég, ha havonta hozzányúlunk a szőrhöz és tovább tépjük.

Sajnos a rossz idő beköszöntével problémás a hosszú szőr, de ezt egy kis nyírással és akár kutyakabáttal megoldhatjuk. Valamint a séták alkalmával szeretnek mindent összeszedni, úgyhogy ez plusz időt és munkát igényel hogy kiszedjük belőlük a különböző füveket, termékeket, gazokat és faleveleket.

Emiatt én is rendszeresen rövidítem a szőrüket és nem hagyom hogy földig érő legyen, viszont annyira nem nyírom meg őket, hiszen ugyanúgy megőrzik a jellegzetes

megjelenésüket. Számomra sokkal könnyebb a szőrzet karbantartása más fajtákkal ellentétben, hiszen ezt a gazdi is megtudja otthon oldani, külön kozmetikust nem igényel.

- **Hol sportolsz?**

Nem vagyok sehol se sport egyesületi tag, sajnos az agilitys csapatunk megszűnt, így egyedül üzemeltetem a sportot és járok edzésre, szemináriumokra, ha van lehetőségem rá.

Tészás Zsófiának mudi obedience és kutyás terepfutás

- **Miért épp a mudira esett a választás ill. milyen céllal kezdtél vele sportolni?**

Nem akartam kutyát, véletlenül került hozzám 9 hónaposan, viszont ismertem születésétől kezdve. Soha nem volt kutyám előtte. Úgyhogy a mudinak esett rám a választása. Ő választott engem.

Azért kezdtem vele sportolni, mert a kutyasuliban is mondták, hogy nagyon jó agyú kutya, és a panzióban, ahova szoktam vinni, ha elutazom, a 26 éve kutyakiképzéssel foglalkozó szakember is folyamatosan mondta, hogy nagyon jó agyú kutya, érdemes lenne vele foglalkozni. (Én elég sokáig nem tudtam felmérni mi olyan jó benne, mert soha nem érdekeltek a kutyák, nem tudtam, hogy más kutyák milyenek).



20. kép Tészás Zsófia engedelmesség és kutyás terepfutás, Mártonka mudi
forrás: facebook.com
2021.10.01.19.45

- **Milyen céllal kezdtél sportolni?**

A célom az, hogy boldog legyen, mert imád dolgozni. És ha már imád dolgozni, akkor ezt másoknak is meg szeretném mutatni, mert büszke vagyok magunkra.

- **Mik azok a tulajdonságai a mudinak, amit kiemelten tudsz alkalmazni a sportolás, versenyek során?**

Rendkívül gazdaközpontú, folyamatosan figyel rám.

Nagyon érzékeny kutya, emiatt könnyű vele dolgozni.

Energiabomba és imád dolgozni. Az életét adná azért, hogy dolgozhasson velem.

- **Gondolkoztál a terelésben is? Próbáltad? Ha igen miért, ha nem miért nem?**

2 alkalommal terelt, egyszer egy 400 birkából álló csapatot szabad területen. Ismertem a pásztort és ő hívott minket. Teljesen kötetlen volt, akkor látott először birkát, és az első

pillanattól, hogy elengedtem, csinálta a dolgát. Elsírtam magam. A második alkalom egy tervezett terelési tréning volt. Ott is nagyon jól dolgozott.

- **Mennyi idős a kutyusod, mennyi idős korában kezdtétek a sportot?**

Áprilisban volt 2 éves Mártonka, 9 hónaposan került hozzam, 11 hónaposan kezdtük a kutyasulit.

- **Hol sportolsz?**

18 hónaposan kezdtünk külön trénerhez járni. A trénerem egy házaspár, akik abszolút szabadúszók, 26 éve kutyákat képeznek ki, viselkedés zavaros kutyákat rehabilitálnak. Régebben kutyát is tenyésztettek.

- **Mikorra tervezed a versenyzést?**

Azt gondolom, 1 éven belül. Obedben a feladatok egy része megvan, pontosítani kell, illetve összekapcsolni őket. De azért nagyon az elején vagyunk még. Nem Mártonka miatt, hanem miattam. Nekem nehéz megtanulni jól tanítani. Van, hogy a kutya jól csinálja annak ellenére, hogy én elrontom a feladatot.

- **Miért javaslod a mudit sportolásra és véleményed szerint milyen sportokban lehet sikeres a gazdi és mudija?**

A mudit azért javaslom sportolásra, mert jól tud koncentrálni, tanulékony, rendkívüli a figyelme, gyors. Az élete a munka. Engedelmes, agility, puller, nyomkövetés és persze a terelés. Ezekben a sportokban nagyon jól szerepelnek a mudik.

A bemutatott páros: Tészás Zsófia és Mártonka. Mártonka egyik testvére tanyán van egy másik idősebb mudival, 10 db birkával.

Zsófia mottója: a mudi mindig kéznél van, de sosincs láb alatt...

Ladinszky Judit- puli agility

- **Miért épp a pulira esett a választásod? Milyen céllal kezdtél vele sportolni?**

Véletlenül jött a puli, első kutyám Panka kvázi befogadott kutya egy családtól, ahol ő volt az alomban a legkisebb és leggyengébb. Megsajnáltuk, elhoztuk.

Sportolni - agilitizni- hobbiból kezdtem vele, célom volt a kapcsolat és együttműködés erősítése, a közös program, amit mindketten élvezünk, valamint a fizikai és mentális lefárasztása a kutyának.

- **Miért épp a pulira esett a választásod? Milyen céllal kezdtél vele sportolni?**

Rendkívül együttműködő kutya - ez fajtajelleg is, a nevelésen túl.

Átlagon felüli intelligencia.

Gyors és pörgős -a terelési képességét (gyorsaság, hirtelen gyors irányváltások, pörgés) rendkívül jól lehet kamatoztatni ebben a sportágban.



21. kép Ladinszky Judit agility
Panka puli
forrás:facebook.com
2021.09.20.20.10

- **Gondolkoztál-e terelésben? Próbáltad e? Ha igen miért, ha nem miért nem?** Gondolkodtam, de mivel elérhető távolságban nem találtam Budapesten és az árát is túlzónak találtam messzebb vidéken, ezért ezt még nem próbáltuk.

- **Mennyi idős a kutyusod, mennyi idős korában kezdtétek a sportot?**

Panka 6 és fél éves, agilityzni 4 és fél éves korában kezdtünk.

Mici 6 éves, agilityzni 4 éves korában kezdtünk.

Előtte kipróbáltunk a mantrailinget (emberkeresés), amiben Panka puli létere nagyon szépen helytállt, jártunk is gyakorlásokra.

Továbbá több más sportba is belekóstoltunk (coursing, dog dancing).

Nem kifejezetten sport, de mozgás és tanulás, így feltétlen szeretném megemlíteni, hogy pár hónapos koruktól kezdve képezve vannak a pulik.

Kutyaovi kiskorukban, majd 7 hónapos koruktól a K99 vizsgarendszer szerint tükör iskolában:

- alapfokú engedelmes vizsga
- középfokú ügyességi vizsga,

majd magasabb engedelmes 3 és ügyességi 4 szinten nagyon jó eredménnyel, nagyon jól tanítható, képezhető és együttműködő fajta!

A sportok nagy része - a tanítás fázisában főként - otthon is végezhető, tehát nagyon jól be lehet illeszteni a hétköznapi életbe és az otthonokba is, valamint a séták alkalmával. Versenyszerűen nem sportolunk, a magunk szórakozására használjuk a tanultakat.

- **Miért javasolod a pulit sportolásra és véleményed szerint milyen sportokban lehet sikeres a gazdi és pulija?**

Azért, mert izing-vérig munkakutya, akinek lételeme az, hogy a gazdával együtt dolgozhasson.

És mivel már túlnőtt a puli azon, hogy vidéken tereljen, családi kedvencként a városban is nagyon boldog és teljes életet élhet, a megfelelően megválasztott mozgásformával és mentális képzéssel.

Véleményem szerint bármi jó, amit a kutya és a gazda egyaránt élvez.

Lehet az agility, melyben saját tapasztalatom alapján bizonyítottan kiváló, coursing, dog dancing, frizbi vagy flyball.

Ezek a sportok mozgékony kutyának tökéletesek, a puli intellektusával pedig gyerekjáték ezek elsajátítása.

Továbbá Panka imád úszni, tehát vízi dolgokat is lehet vele üzni.

Panka - ivartalan szuka puli 6,5 éves

Mici - ivartalan szuka puli - 6 éves

- **A szőrzet ápolása okoz nehézséget? Sokan ezért nem a pulit választják.**

Véleményem szerint nagyon nagy hiba a szőrzete miatt nem választani. Ugyanis amit sokan nem tudnak: nem hullik a szőre. Így bárhol kényelmesen tartható a puli. Én nyírom őket tavasztól - őszig, kb. 2-3 x egy évben. Így nagyon jól karban tartható és kezelhető a bundájuk.

Bacsa Nóra terelés és agility

- **Hogyan cseppen bele egy gazdi a terelés világába?** A terelést nem Durákkal kezdtem, hanem Cudar pumimmal. Cudar úgy 2-3 év körüli lehetett, mikor elkezdtem kutakodni, hogy a pumi valójában egy munkakutya, méghozzá nem is akármilyen, hanem a pásztor jobb keze, azaz terelő kutya. Az internet segítségével találtam rá a Duna-Tisza magyar pásztorkutyás hagyományörző sportegyesületre, akkor még Skobrák Ferenc volt az egyesület vezetője, aki Budapesten lakott és havonta legalább 2x szervezett Pomázra, a Magyar Vár-ba terelést, ill. szintén az internet segítségével ismertem meg Tari József puli tenyésztőt, a Rasztari kennel megboldogult tulajdonosát. Ő Sándorfalván lakott.

Eleinte Ópusztaszer Nemzeti Történeti Emlékpark-ba szervezett terelést, ismerkedést a pásztorkutyáknak. Többségében pulisok jöttek azonban én mint pumis bekéredzkedtem és nem utasított el. Sőt örült. Aztán nem csak terelés gyakorlásra kerített sort, hanem magyar fajta kutyák népszerűsítésére is. Eleinte csak Ópusztaszeren nagyobb ünnepeken pl. Húsvét, június első



22. kép Bacsa Nóra terelés és agility
Titoktudó Durák pumi
forrás: facebook.com
2021. 09.01.12.00

hétvégéje (a birkanyírás) szervezte meg a terelés bemutatását, aztán jöttek Józsi

szervezésében a felkérések, pl Hódmezővásárhelyre az Agrár-mezőgazdasági kiállításra, ill Szegedre minden év augusztusában a Hungarikum Fesztiválra. Itt már nem csak a pásztorkutyák, hanem az összes magyar fajta (9) van jelen. Sőt, még tankönyv is íródott a magyar kutyafajtákról, ez is Tari Józsinak köszönhető. Sajnos, nagy veszteség, Skobrák Ferenc és Tari József is meghalt, így jelen pillanatban nincs ilyen jellegű és magas színvonalúan szervezett terelés, ahol pl. terelő táborok voltak Húsvétkor, nyár elején. Így csöppentem bele a terelés világába Cudarral és jött Durák!

- **Durák képességeinek felfedezése tudatos keresés volt vagy az élet hozta?**

Durákkal egy kutyakiállításra Hódmezővásárhelyre mentem, és ott bementem hangosbemondóba, akinek pásztor kutyája van és kíváncsi, milyen ösztöne van, a kiállításon kipróbálhatja.

A Duna-Tisza magyar hagyományőrző sportegyesület hozott 2 birkanyáját (váltás miatt) és a kíváncsi gazdik kipróbálhatják, mit tud az a terelőkutya, aki életében még soha nem látott birkát. Erre a kiállításra valóban birkát hoztak, nem racka juhot, mert a bekutyázatlan juh rebben és akár még veszélyes is lehet a kutyára nézve. Ez 2015-ben történt. Ekkor már Skobrák Ferenc nem élt, de dr. Keve Gábor folytatja a sportegyesület vezetését.

Az egyesület oszlopos tagja Vanyó Sándor ügyelt a birkákra és felügyelte a népet. Természetesen jelentkeztem Durákkal, ösztönösen jó volt a kiskutya és Vanyó Sándor javasolta, még az év szeptemberében Hortobágyon vegyek részt egy versenyen. Hortobágyon TKV (terelőképesség vizsga) tett a kiskutya és a pásztorok szerint jó az ösztöne, olyannyira, hogy ezen a rendezvényen a vándorserleget is megnyerte. Itt nem a tudást díjazták, hanem az ösztönt. Aztán ha már megnyerte, illik valahova járni, valóban tudatosan rádolgozni az ösztönre, illetve egy borzasztó erős ösztönű kutyát visszafogni, hogy az ne vadászattá csapjon át. Következő évben Bugacon egy versenyen III. díjat kapott, majd Tari Józsi meghalt és a tudását magával vitte.

- **A terelés helyett végül miért az agilityt választottad?**

Közben itt a közelben, Monoron eljártam a kutyaiskolába, itt ismerkedtem meg az agilityvel. Terelés nem volt, de egy robbanékony kutyával nehéz is, ezért megpróbáltam az agilityt. Az agility sem könnyű, de itt az akadályok nem mennek el mint a terelésnél a birka. Egy rossz mozdulat, a birka ill. a racka rebben, agilitynél meg az akadály helyben marad. Agility esetében kb. 1-1,5 év tanulás, mikor biztosan lehet mondani, hogy mehet a kutya versenyre- addigra megtanulja a feladatokat.

Ha az ember kifejezetten agilityzni akar és már a babakutyát edzi, az első versenyét 1,5 éves korában kezdheti. Kutya 1 éves koráig nem is ugorhat 5 cm-nél magasabb akadályt, mivel még az izomzat, az ízületei fejlődnek. A terelésnél a kutyát lassítani kell, mert a juh rebben, az agilityben meg nem probléma a gyorsaság, sőt gyors és pontos munka kell. Agility most már egy elismert sport ahol szigorú szabályok vannak. Magyarországon 3+1 kategória létezik. Kezdő A1 A2 A3. A kezdő, ami csak magyarországon létezik a hivatalos A1 A2 A3. A kezdő azért van, hogy kutya gazda verseny rutint szerezzen, hisz egy versenyen rengeteg kutya van és idegen a pálya. Itt is létezik teljesítmény könyv az első bejegyzés verseny bejegyzés. A kezdő 1 évig lehet kezdőben indulni. 366. napon már csak az A1-ben lehet indulni. A kezdő kategóriát hívjuk türelmi időnek. 1 év alatt fejlődni, rutint szerezni lehet, de ha mégsem, nem kötelező indulni A1-ben, de kezdőben már nem indulhat. Világversenyszintű kategória A1, majd A2 és a legmagasabb szint az A3. A1-ben 3 hibátlan futam kell, helyezés nem számít, hogy feljebb léphessünk A2-be. A2-ben 3 hibátlan eredmény kell, de itt már dobogós helyezés kell I-III. Majd a legmagasabb ügyességi szint az A3-ba léphet. A1 A2 nincs időhöz kötve lehet 2 ill. 3 évig sem tud szintet lépni. Szombaton Erdőkertesén lesz egy verseny, ha ott hibátlan futamot futok Durákkal akkor egy szinttel feljebb léphetünk és A2 szintű versenyzők leszünk.

● **A terelőkutyánkat agyban való lefárasztása talán a legnagyobb kihívása a gazdinknak. Milyen módszert alkalmazol?**

Kutya agy lefárasztás? Egy babakutya koncentráció képessége eleinte csak 5 perc, 5 perc után a feladatot abba kell hagyni, jöhet a játék, egy laszti eldobása vagy amit a kutya szeret, egy 1 éves kutya megszakításokkal már képes fél órát is koncentrálni. A legegyszerűbb agyi fárasztás, a kedvenc játék elrejtése és annak az utasításra való megkeresése. Ez a szimat munka eleinte nagyon fárasztó, itt a távolságot kell növelni. Vagy van pl. 3 pohár, 1 alatt van a jutifalat. Kutya ül, megmutatom neki a jutifalatot, letakarom pohárral, majd még 2 db azonos poharat teszek mellé. A 3 poharat megkeverem és a kutyának meg kell keresni melyik alatt van a jutifalat. A parancsra való helyben maradás, ez pl. nagyon fontos az agilityben, hisz az indításnál is fontos. Kutya ismeri név szerint a játékait. Pl. lila karika vagy a kötél játék. Kérni kell, hozza ide, de nem mindegy, melyiket, hanem amit a gazdi kér. Eleinte csak egyszerű feladat aztán lehet kombinálni. Iszonyú fárasztás a vásárlás, mikor a kutya a közért ajtaja előtt kell, hogy a gazdát várja türelmesen. Nem ugathat, nem rángathatja a pórázt, nem mehet el idegennel. Idegentől nem fogadhat el kaját. Rengeteg számunkra egyszerű dolog, amire nem is gondolunk, csak

egy fagyizóban, mikor a kutya lábnál van, jön az idegen és nem mehet oda hozzá, nem ugathat.

2.2 A social media mint az edukáció szórakoztató útja

A virtuális tér korlátlan lehetőségeket hordoz magában, amennyiben a kreatív ötletek, ezáltal az információk átadásának módja szinte kimeríthetetlen lehetőségeit kínálja, mindez gyakorlatilag pénz befektetése nélkül. Ez nem azt jelenti, hogy ingyen van, hisz a saját időnkkel fizetünk a felületeken való megjelenésért, azaz ez bizony munka.

Évek óta alkalmazom a különböző social media (SM) felületeket a kutyás világban, talán a legszemléletesebb, ha a saját példámat mutatom be.

2015-ben indítottam a facebook-on a Pumiland-Konkoly Rita nevű oldalamat. Itt bemutatom a kennelben folyó munkát, azaz a kutyákkal való együtt létezésemet. Ez nem öncélú exhibicionizmus, a célom az oldallal, hogy a mindennapokban való pumikkal való létezésről a szemlélődő, az érdeklődő, a leendő pumi gazda képet kapjon, azaz információt a fajtáról. A képeket, posztokat szórakozásként olvasgatva alakítja az olvasó szemléletét a kutyázással kapcsolatban - a felnőtt kutyák, a vemhesség, a születés, a gazdához kerülés majd a gazdák által küldött fotóknak köszönhetően szinte egy valóságshowba nyer betekintést az érdeklődő.



Később létrehoztam a Törzskönyves pumi kölykök és felnőtt pumik csoportot - mely több mint 1550 tagot számlál - azzal a céllal, hogy magyar és külföldi tenyésztők bemutassák a pumi kölyköt keresőknek a kennelükben született kicsiket.

Majd 2020-ban elindítottam a Pedigrés pumik csoportot, ahol kizárólag származási lappal rendelkező pumikat lehet bemutatni ill. felkerülnek a régi idők pumijai mint egy keresztmetszetet adva az érdeklődőknek a tenyésztés alakulásáról. A három felületem több mint 3000 tagot számlál. A facebook dinamikus, napról napra változó felület, folyamatosan megújuló információkkal. Ennek megtámogatásához elengedhetetlen egy statikus bázis, ez pedig a honlap. A két eszköz támogatja és építi egymást. Megbízhatóak, áttekinthetőek, kéz a kézben dolgoznak.



A nagy lehetőség a széles körben való könnyedebb ismeretterjesztésre a tiktok közösségi média csatorna felülete. A felületes szemlélő számlára egy időpocsékoló dolognak tűnhet, holott elképesztő mennyiségű és minőségű tudást töltenek fel a felhasználók. Csak az tudja, milyen korlátlan lehetőségek rejlenek az információ áramoltatásában, aki használja és megtapasztalja azt. 2020-ban kezdtem tudatosan építeni a tiktok csatornát, 1 év alatt 1,4 MILLIÓ megtekintéssel büszkélkednek a posztok és 100.000 feletti pozitív visszajelzéssel. Mivel ez a csatorna a pörgős kreatív videók világa, lehetőség van rövid idő alatt figyelemfelkeltő posztok készítésére, mellyel irányíthatóak az érdeklődők a honlapra, onnan pedig a facebookra. A tiktok világát

tudatosan építve egy “live show”-ba vihető a néző, aki a posztokat megtekintve hasznos információk birtokába kerülhet a kutyás világ terén: etetés, foglalkozás a kutyával, a figyelmének a lekötése, a rendszerhez szoktatás, a szuka és kölykeinek kapcsolata stb. Ha egy szóval foglalom össze a virtuális világban rejlő lehetőséget, az a szó : az edukáció. Még pedig szórakoztatva történő edukáció.

2.3 Tudásfa

A tenyésztéshez kapcsolódó kb. 7 évnyi munkámat végiggondolva, elemezve, összeállítottam egy kommunikációs stratégiát, egy közös nagy társasjátékot a virtuális térben, aminek létrehozásával nyer a gazda, nyer a tenyésztő és nem utolsó sorban nyernek a kutyák. Mint magyar fajtát tenyésztők speciális helyzetben vagyunk, melyben rejlenek valóban nagy lehetőségek, azonban az elmúlt években sajnos tenyésztői szinten ezek nem jelentek meg.

A következőkre jutottam: egy, a magyar fajtákat összefoglaló, sokrétű felület -tudásfa- (honlap) hatalmasat lendíthetne a kommunikáción, melynek célja komplexebb mint a fajták megismertetése, korrekten, előnyök, hátrányok tekintetében. A következőről van szó:

- egy, az ETSZ-ektől független (ETSZ, azaz államilag elismert tenyésztői szervezet, mely szervezetek hivatottak koordinálni és összefogni a magyar hungarikum fajták tenyésztését, mint államilag elismert szervezet az Agrárminisztérium a felettes szervük. Jellemzően egy fajta két ETSZ-szel bír.), fajtánként, ABC sorrendre épülő kennelel adatbázis, mely az összes adott fajta tenyésztőit, kenneleit tartalmazza annak online felületének feltüntetésével, elérhetőségével, néhány fotóval a munkájáról, kutyáiról. A tenyésztő neve mellett a fényképe is szerepelne, hisz minden megszületett kölyök mögött ott van az ember. Mutassa meg magát, váljon személyessé az olvasó számára !
- Szükségét látom egy olyan felületnek, ahol bemutatásra kerülhetnek a fajtát a mindennapokban! Nem a délibábos Hortobágyon, hanem abban a közegben, ahova a fajtát pozicionálni kívánjuk. Ezekhez a filmekhez, fotókhoz gazdikat kérnének fel, mutassák be a kutyájukkal való mindennapokat! Szigorú forgatókönyv szerint haladva, egy-egy típusú életvitelre több gazdit és kutyát bemutatva.
- Szükség lenne olyan adatbázisra, ahol követni lehetne az évente született kölykök számát (értelemszerűen származási lappal rendelkezőket) ill. emellett feltüntetésre kerülnének a megszületett ill. a tervezett almok, így a kutyakereső, a leendő gazda is tudja tervezni, melyik tenyésztőtől, milyen típusú kutyát és mikor szeretne vásárolni. Ez praktikus lenne a tenyésztőnek és a leendő gazdáknak is, ideális a kölyköknek.
- Feltétlenül helye lenne olyan felületnek, ahol egyszerűen magyaráznák el az érdeklődőknek, mi a különbség az ún. “papíros és papírtalan” kutya között (származási lap). Példaként fénykép egy származási lappal rendelkező kutyáról és felmenőiről mint családfa, származási lap, szűrési eredmények, tenyészszemle fotója, szemben fotó “Józsibácsikutyájáról”, tenyészszemle, egészségügyi szűrés, felmenők nélkül, azaz ismeretlenek. A tenyésztő, aki elérhető és segíti a gazdát míg az igényli, szemben az elérhetetlen és ismeretanyaggal alig-alig rendelkező “Józsibácsi”-val.
- Helyet kapna az az információ is, mi a tenyésztő feladata és milyen szolgáltatást kap a gazda a kutya mellé, illetve milyen szerződéssel és dokumentumokkal kapja meg a gazda a kölyköt. Valamint a tenyésztők milyen módon tartják a kutyákat, milyen szűréseket alkalmaznak és azok mi célt szolgálnak, mit takar a tenyészszemle, hogy készítik fel a vemhességre, a szülésre a szukákat, a kicsik felnevelésével járó teendők, majd habitusuk alapján történő gazdaválasztás, a gazdák tanácsal való ellátása és egy életen át tartó segítségnyújtás. Ez a tenyésztő feladata a gazdi felé.

- Fontos lenne bemutatni, nem a tenyésztők kutyáival “vannak tele a menhelyek”, hanem a felelőtlen emberek viselkedésének köszönhetően papírtalan, visszakövethetetlen származású és születési helyű kutyákkal.
- Valamint helyet kapna az ivartalanítás : mikor, hol és miért?

Mivel több pumi témájú csoportot vezetek a FB-on, tudatosan nyomon követem a tenyésztők aktivitását azzal a céllal, hogy tevékenységük és a csoportok tartalmilag összhangban legyenek ill. támogassák egymást. A honlapokat, FB felületek először a kutyát kereső, utána a leendő gazda szemével, majd a gazda szemével és a tenyésztő szemével nézem. Ezekből a szemlélődésekből sok fontos információhoz lehet jutni, amivel javítani lehet a korrekt információ kialakítását és áramoltatását illetően.

A tudatos kommunikációhoz, mely az értékmegőrzés alfája és omegája, elengedhetetlen lenne, hogy minden tenyésztő naprakészen karbantartott honlappal rendelkezzen. Mint fentebb említettem, szerencsés lenne, ha ehhez akár pályázni is lehetne az Agrárminisztériumhoz.

VI. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

Ahhoz, hogy egy adott fajta a megfelelő minőségi pozícióba kerüljön és ezáltal haladjunk az értékmegőrzés útján, minőségi kommunikációra lenne szükség, mely jelenleg még nem valósult meg. A feltevés, mely szerint a tenyésztők mellett a gazdák, akiknek a kezében van nem csupán a kutya, azaz az egyed, hanem maga a fajta sorsának alakulása is, gyakorlatilag a megoldás is, nem rendelkeznek kellő ismeretanyaggal annak tekintetében, a munkára született kutyák képességeit mi módon tartsák fent. A feltételezésem, melynek értelmében elképzelhető, hogy nem helyesen pozicionálják a fajtákat, a válaszadások tekintetében nem bizonyult helytállónak- legnagyobb örömömre. Figyelembe kell venni, a magyar terelőfajtás gazdák azon közel 600 főt számláló csoportja adott választ a kérdőívek kérdéseire, akik egyébként is aktívan használják a SM (social media) felületeit, így az adatok akár túlzott optimizmusra is adhatnának okot. Azonban úgy vélem, a közel 600 aktív, tudatosan kommunikáló gazda nagyon erős bázis az értékmegőrzés egyéni szintjéről induló folyamatához.

Az adatokat elemezve öröm volt látni, ahogy a választ adó 28 tenyésztő- mely csekély szám, azonban nélkülözhetetlenek a meglátásaik- pontosan úgy pozicionálják a fajtákat mint a gazdák, akiknek a kezében vannak a kutyáik.

Összességében arra jutottam, és a kérdőívek elemzése bizonyította azt a hipotézisemet, miszerint az egyén szintjén megvalósuló kommunikáció lehet az értékmegőrzés útja, ugyanis egyértelművé vált, a gazdák tudják, hogy aktív tevékenységet kell folytatniuk a kutyájukkal, azonban nincs előttük az út, a lehetőség, a példa (V. fejezet 2.1) melyek megtámogatásához a különböző kutyás szervezeteknek is hatékony kommunikációval kell jelen lenniük. Ennek túl kell mutatnia a saját felületen való megjelenéseken, ezeknek az információknak tudatos irányba szóródniuk kellene a virtuális felületeken, azaz tudatos és szerteágazó kommunikációra van szükség. Ezek a következők: az ETSZ, a tereléssel foglalkozó szakemberek és az egyesületek ill. a kutyás sport tartalmú felületek.

Ehhez szükségét látom egy közös felületnek (V. Eredmények és kiértékelése fejezet 2.3 szakasza), melyről mint életet adó erecskék futnának szét az információk a tenyésztők internetes felületeikhez, a kennelek a saját honlapjához, a kutyás sport témájú SM felületeikhez, így tölténék meg élettel az adathalmazt. Lehet, hogy ez utópisztikus álom, de lehet, hogy egy működő meglátás.

A legkézenfekvőbb megoldás azonban a lábunk előtt hever és belátható időn belül megvalósítható anyagi befektetések nélkül a következő: a “ 2 perces kérdőívek” (V. fejezet

1.rész). fejezet) eredményei által a két pont között -gazda és sport- létezik egy legrövidebb út. Nevezetesen: a social media felületeinek egymással való kommunikálása, mely folyamat az egyén szintjén valósul meg.

Hadd álljon itt erre a lehetőségre egy gyakorlati példa! Számos, több ezer taggal rendelkező magyarfajtás facebook felület létezik, több pulis, pumis, mudis csoport, melynek a témája NEM a kutyás sport. Azokat a FB felhasználókat, akik sporttevékenységeket verseny és/vagy hobbi szinten űznek, motiválni kell, hogy folyamatosan legyenek jelen posztjaikkal ezekben a csoportokban figyelemfelkeltésként és hiteles példaként annak tekintetében, hogy bármelyik gazda, aki tudatos a “kutyázásban”, találhat olyan sporttevékenységet, mely túl mutat a kutyával való futáson, biciklizésen és nem szabad lemondani az irányított (értem ez alatt pl. kutyaiskolában a frisbee sportot elsajátítani) sportolásról, mondván, ez csak a különleges emberek kiváltsága!

Az értékmegőrzésnek ez a gyors, praktikus és a személyes kapcsolatok okán hiteles formája megvalósul-e, kizárólag rajtunk, azaz az egyénen, az egyén szándékán múlik.

VII. ÖSSZEFOGLALÁS

Munkám azzal a céllal készült, hogy a magyar terelő pásztorkutyáink értékmegőrzésének feltételeire rávilágítsak, ill. meglátásom, miszerint egy határozott, jól felépített kommunikációval célba érhetünk, reális elgondolás. A kutyás sporttevékenység által a három fajtánk kiemelkedő mentális képességeit megőrizhetjük az utókor számára, hisz sajnos a rájuk szabott tevékenységet, a nyáj melletti munkát már egyre kevesebb kutya tudja ellátni, mivel megváltoztak az állattartási körülmények is.

Dolgozatomban ismertetem a fajták funkcionális kialakulását, majd a modernkori tenyésztéshez vezető utat. Mivel a dolgozat témája az értékmegőrzés, meg kell határozni, napjainkban mit tekintünk és mit értünk az érték fogalma alatt.

Terelő pásztorkutyák esetében kézenfekvő megoldás lehetne a hobbi vagy sportszerű terelés. Ezek buktatóit fejtem ki és világítok rá a megoldásra, a kutyás sportokra, melyek közül azokat ismeretem, melyek kifejezetten terelőkutyáinkra szabottak.

Természetesen a gazdák és a tenyésztők hozzáállása, együttműködése nélkül nem valósítható meg az értékmegőrzés, ezért kérdőívek formájában mind a gazdákat mind a tenyésztőket megkérdeztem, melyek a fajtáik legkiemelkedőbb értékei, hogy állnak hozzá a terelőöszön meg ill. meg nem létének kérdéséhez, majd a számos kutyás sportot űző gazdával esettanulmányt készítettem - hogyan váltak "kutyásemler"-ből kutyás-SPORT-emberré.

A vizsgálalaim eredményképpen világosan kirajzolódott, hogy az értékmegőrzés az egyén szintjén megvalósítható, azonban a folyamatban felleltem egy jelentős hiányosságot, mégpedig a célzott információáramoltatás hiányosságát. Egyrészt számos példát kell mutatni a gazdának, mi módon foglalkozzon tudatosan a kutyájával, másrészt sokkal tudatosabban kell a sport és hagyományörző tevékenységeket, rendezvényeket megjeleníteni a social media világában! Mindezek megvalósítására több lehetőséget is mutattam jelen munkámban.

Dolgozatom annak reményében készült, hogy nem csupán mint magyar faja tulajdonos és tenyésztő az egyed szintjén, hanem a magyar fajtás kutyás társadalom szintjén is előbbre tudom vinni a magyar terelő pásztorkutyáink értékmegőrzésének folyamatát.

IRODALOMJEGYZÉK

1.sz. Melléklet

32/2004. (IV. 19.) OGY határozat

a védett őshonos vagy veszélyeztetett, magas genetikai értéket képviselő tenyésztett magyar állatfajták nemzeti kincssé nyilvánításáról¹

A magyar nép történetéből ismert, hogy ősidőktől fogva milyen szoros volt kötődésünk az állattartáshoz, állattenyésztéshez. Hazánkban a Kárpát-medencében őshonosnak mondott fajok és fajták (a továbbiakban: fajták) fenntartása is védelmet kapott az állattenyésztési törvényben. A régi magyar háziállatfajták köre azonban ennél nagyobb sugarú, mert az „őshonos” fajtákon túl számos olyan, hosszú időn keresztül tenyésztett fajta él hazánk területén, amely állatfajták a magyar nemzeti kultúra részét képezik.

A régi magyar háziállatok az emberi munka évszázados eredményei. Történelmi múltunkhoz tartoznak, nemcsak az állattenyésztés történetéhez, hanem a teljes magyar történetiséghez is. Hozzá tartoznak a magyar tájhoz, részei nemzeti identitásunknak, őshonos állataink ma is élő, eleven örökségünk.

Az Európai Unió csatlakozás küszöbén a Magyar Országgyűlés megkülönböztetett figyelmet fordít arra, hogy nemzeti létünk 1100 éves értékeit, eredményeit megőrizzük, és Európában ezzel is kifejezzük nemzeti karakterünket.

1. Ennek szellemében a Magyar Országgyűlés a védett őshonos és régi magyar állatfajtákat

nemzeti kincssé nyilvánítja.

2. A nemzeti kincssé nyilvánított állatfajták tenyésztését, állományának fenntartását, és az ezekkel összefüggő tevékenységeket az állam elősegíti.

3. A védett őshonos és régi magyar tenyésztett állatfajták megőrzése nemcsak állami feladat, nemzeti kincssé nyilvánításuk a civil és gazdálkodó szervezetek, valamint a magánszemélyek összefogására buzdít.

4. A védett őshonos és régi magyar állatfajtáknak szerepe van az oktatásban, a művészetekben, nemzeti identitásunk megtartásában. Esztétikai értéket képeznek, a bennük rejlő génállomány gazdasági jelentőséggel bír.

5. A nemzeti kincssé nyilvánított állatfajták jegyzékét a határozat *melléklete* tartalmazza. A jegyzék felülvizsgálatáról - legalább 5 évente - a Kormány gondoskodik.

6. A mellékletben felsorolt állatfajtákat magyar őshonos állatoknak tekintjük, amelyek egyben - nevükben és képi megjelenésükben - Magyarország szimbólumai.

7. Ez a határozat a közzétételét követő 15. napon lép hatályba.

GRAFIKONOK

- 1.sz. A fajták megoszlása a vizsgálatban
- 2.sz. Volt előzőleg ilyen fajta kutyád?
- 3.sz. Ezelőtt volt saját nevelésű kutyád?
- 4.sz. Tudatos választás volt ez a fajta?
- 5.sz. Miért ezt a fajtát választottad?
- 6.sz. Az 5 legfontosabb tulajdonsága
- 7.sz. Közös tevékenység a kutyáddal
- 8.sz. Amennyiben sportolsz, milyen sportot űztök?
- 9.sz. Amennyiben nem sportolsz a kutyáddal, milyen kutyás sportokat ismersz?
- 10.sz. Vélemények a terelőösztrőnről
- 11.sz. A fajták pozicionálása
- 12.sz. Kinek nem ajánlod a fajtát?
- 13.sz. A kutyád származása
- 14.sz. A fajtaválasztás szempontjai
- 15.sz. Fontos a terelőösztrőn megléte?

FÉNYKÉPEK

1. kép A három terelő pásztorkutyánk. forrás: magyarpasztorkutya.weebly.hu
2. kép Örökös Győztes Gazdag Állatkert (Csibész) forrás: puli.hu/hu/fajtaleiras/tortenete
3. kép Mudik a Hortobágyon forrás: magyarpasztorkutya.weebly.hu
4. kép Cselőtepusztai Boglár pumi tenyészsuka forrás: kaffogo.hu
5. kép Gyermekek és mudi forrás: magyarpasztorkutya.weebly.hu
6. kép Genetika forrás: [facebook.com](https://www.facebook.com)
7. kép Tari József (Rasztari kennel) forrás: magyarpasztorkutya.weebly.hu
8. kép Hortobágy, terelőverseny és ösztönpróba megnyitó forrás: magyarpasztorkutya.weebly.hu
9. kép Terelőverseny forrás: magyarpasztorkutya.weebly.hu
10. kép Bacsa Nóra és Titoktudó Durák a vándorkolomppal forrás: [facebook.com](https://www.facebook.com) Bacsa Nóra
11. kép Agility Bacsa Nóra és Titoktudó Durák forrás: [facebook.com](https://www.facebook.com)
12. kép Dog dancing Buha Orsolya és Rasztari-Duci Ordas forrás: [facebook.com](https://www.facebook.com)
13. kép Frisbee Kocsis Tünde és Szürkevillám Zsupán forrás: [facebook.com](https://www.facebook.com)
14. kép Kutyás terepfutás verseny, canicross forrás: [facebook.com](https://www.facebook.com)
15. kép Hard Dog Race Hajdu Lici és Panka forrás: [facebook.com](https://www.facebook.com)
16. kép Engedelmisség (obedience) Tészás Zsófia és Mártonka forrás: [facebook.com](https://www.facebook.com)
17. kép Kocsis Tünde Frisbee, Szürkevillám Zsupán mudi forrás: [facebook.com](https://www.facebook.com)
18. kép Hajdu Lici Hard Dog Race, Panka pumi-puli forrás: [facebook.com](https://www.facebook.com)
19. kép Buha Orsolya dog dancing, Rasztari-Duci Ordas puli forrás: [facebook.com](https://www.facebook.com)
20. kép Tészás Zsófia engedelmisség és kutyás terepfutás, Mártonka mudi forrás: [facebook.com](https://www.facebook.com)
21. kép Ladinszky Judit agility, Panka puli forrás: [facebook.com](https://www.facebook.com)
22. kép Bacsa Nóra terelés és agility, Titoktudó Durák forrás: [facebook.com](https://www.facebook.com)
23. kép Facebook oldal forrás: [facebook.com](https://www.facebook.com)
24. kép Tiktok oldal 1,4 millió megtekintéssel forrás: [tiktok.com](https://www.tiktok.com)

INTERNETES FORRÁS

- http 01. <http://www.pumiworld.hu/hu/about-hu-tenyesztes.html> (2020.08.12.12.00)
- http 02. <https://www.puli.hu/hu/fajtaleiras/tortenete> (2020.08.12.14.00)
- http 03. <https://www.fenyemudiklub.hu/mudi-tortenelem/> 2020.08.20.20.00)
- http 04. <https://csudaciframudi.weebly.com/feacutenyes-dezsouml---a-hajtoacutekutya.html>
(2021.10.10.13.40)
- http 05. <http://pumitar.hu/torzskonyv-standard.htm> (2020.08.19.13.00)
- http 06. <http://magyarpasztorkutya.weebly.com/egyesuumlletuumluk.html> (2020.10.10.21.00)
- http 07. <http://magyarpasztorkutya.weebly.com/szabaacutelyzatok.html>(2020.10.10.22.00)
- http 08. <http://www.dogsport.hu/index.php/rolunk/ismerteto> (2020.10.11.10.00)
- http 09. <http://www.dogsport.hu/index.php/rolunk/ismerteto> (2020.12.12.13.00)
- http 10. renyundpicur.freewb.hu/agility-tortenete/ (2020.10.23.12.00.)
- http 11. <http://www.dogsport.hu/index.php/dog-dancing> (2020.10.23.14.00)
- http 12. <http://www.dogsport.hu/index.php/kutyas-frisbee> (2020.10.22.14.00)
- http 13. <http://www.dogsport.hu/index.php/canicross> (2021.10.21.12.00)
- http 14. <https://harddograce.hu/> (2021.10.21.13.00)
- http 15. <http://www.dogsport.hu/index.php/obedience> (2020.10.23.21.00)

